

ULUSLARARASI HUKUK

Uluslararası hukukun ilk ortaya çıkış noktası Roma Hukukunda görülen “İus Civile” ve “İus Gentium” ayrımlarıyla ortaya çıkmıştır. İus Gentium ile Yabancılar ayrı bir hukuk uygulanması kabul edilmiş oldu.

30 yıl savaşlarından sonra imzalanan “Westphalia” anlaşması ile günümüz uluslararası hukukunun temelleri atılmıştır.

Westphalia antlaşmasına göre “devletler egemendir ve devletler eşittir” ilkesi kabul edilmiş fakat kuvvet kullanma yasaklanmamıştır.

Günümüz uluslararası hukukunun şu an bildiğimiz şekilde uygulaması 26 Haziran 1945 tarihinde San Francisco’da imzalanan Birleşmiş Milletler Antlaşması ile ortaya çıkmıştır.

ULUSLARARASI HUKUKUN DAYANAĞI

Uluslararası hukuk kuralları geçerliliğini nereden alır?

1. Doğal Hukuk Görüşü:

- Doğada zaten var olan, geçerliliği sürekli olan, diğer iradelerce değiştirilemeyecek yazılı olmayan hukuk kuralları vardır.
- Uluslararası hukukun dayanağı, evrensel düzeyde geçerli olan doğal hukuk kurallarıdır.

2. İradeci Görüş:

- Devletler, kendi egemenliklerinden vazgeçtikleri için uluslararası hukuk vardır.

İki şekilde olabilir:

- Devlet, hiçbir antlaşma vs. yapmadan kendi rızasıyla kendi yetkilerinden vazgeçerler.
- Devletler karar alıp bir bileşik irade (antlaşma, vs.) oluşturarak egemenliklerinden feragat ederler.

3. Objektivist Görüş:

- Uluslararası hukuk kuralları, devlet iradesinin üstündedir.
- Görüşler ağırlıklı olarak iki kurum üzerinedir.

4. Normcu Kuram

- Bir kuralın dayanağı ancak kendisinden üstün başka bir kuraldır.
- Bu üstün kural (temel kural) kişiden kişiye değişiklik gösterir.

5. Toplum Bilimci Kuram

- Ulusal hukuk kuralları toplumsal dayanışmaya uygun olarak ortaya çıkar.
- Evrensel, uluslararası bir toplum vardır.
- Bu uluslararası toplum, devletler aracılığıyla kendi hukukunu oluşturur.

Son:

- Uygulanan uluslararası hukukta, uluslararası hukukun dayanağının ne olduğu konusunda kesin sonuçlara götürecek veriler bulunmamaktadır.

ULUSLARARASI HUKUK VE İÇ HUKUK

1. Monist Görüş

- Uluslararası hukuk ve iç hukuk diye bir ayrım yoktur.
- Uluslararası hukukta alınan bir karar direkt olarak iç hukukta uygulanır.
- Avrupa Birliği'nin almış olduğu bazı kararların direkt üye devletlerin iç hukukunda uygulanması durumu.

2. Düalist Görüş

- Uluslararası hukuk ve iç hukuk ayrımı vardır.
- Uluslararası alanda alınan bir karar direkt olarak iç hukukta uygulanamaz.

ULUSLARARASI HUKUKUN KAYNAKLARI

Uluslararası Adalet Divanı Statüsü madde-38'e göre Uluslararası hukukun kaynakları 4 tanedir:

- Genel ve özel uluslararası antlaşmalar
- Teamül hukuku
- Uygar toplumlar tarafından kabul edilen genel hukuk ilkeleri
- Öğretiler ve içtihatlar

Bu 4 kaynağın çıkış noktası devlet uygulamalarıdır. Bunun için Uluslararası hukukun en temel kaynağının devlet uygulamaları olduğu söylenir.

ULUSLARARASI ANDLAŞMALAR

- Uluslararası Andlaşma Yapmaya Yetkili Kişiler

A) Devlet Bakımından

1. Doğal Olarak Yetkili Olanlar

- Devlet Başkanları
- Hükümet Başkanı
- Dışişleri Bakanı
- Diplomatik Misyon Şefleri

2. Yetki Belgesi İle Yetkilendirilenler

- Doğal olarak yetkili olmayan bir devlet görevlisinin, andlaşma görüşmelerinde ve andlaşma metninin kabulünde yetkili olabilmeleri için devletlerin öngördüğü koşullara uygun olarak düzenlenmiş bir yetki belgesine sahip olması gerekir.
- Yetkisiz bir devlet görevlisinin, öteki devletlerle yaptığı işlemler, daha sonra görevlisi bulunduğu devletin vereceği yetki belgesi ile geçerli hale gelir.

B) Uluslararası Örgütler Bakımından

- Doğal olarak yetkili kişiler genellikle Uluslararası örgütün kurucu andlaşmasında belirtilir.
- Eğer belirtilmezse,

- Uluslararası örgütün en yüksek dereceli görevlisi olan genel sekreter ve genel sekreter yardımcılarının doğal olarak yetkili olduğu kabul edilir.
- Yetki belgesi verilmesi gereken durumlarda ise yetki belgesi, belirlenen koşullarca, asli yetkiye sahip organ veya kişiler tarafından verilir.

Müzakere Evresi

1. İkili Andlaşma Yöntemleri

- İsteğe bağlı olarak antlaşmanın amacı ve konusu daha önceden belirlenebilir.
- Görüşmelerde taraflardan birinin yahut her iki tarafında oluşturduğu andlaşma tasarısı üzerinde çalışılarak ortak bir metin ortaya çıkarılır.
- Oluşturulan metnin dili birkaç dilde olabileceği gibi tek bir dil olarak da belirlenebilir.
- Andlaşma metni kaç dilde olursa olsun, farklı anlamlar çıkmaması için genellikle bir dil esas metin olarak seçilir. Tabi ki bu durumda da herhangi bir sınırlama söz konusu değildir.

2. Çok Taraflı Andlaşma Yöntemleri

a. Uluslararası Örgüt Çerçevesinde

- Uluslararası örgütün yapılmak istene andlaşma konusunda uzman organınca hazırlanan andlaşma tasarısı genel kurulun kabulü, üye devletlerin imzası ve onayı ile andlaşma yapılabilir.
- Uluslararası örgütün yapılmak istene andlaşma konusunda uzman organınca hazırlanan andlaşma tasarısı genel kurulun kabulünün ardında bir Uluslararası konferansa sunulabilir.

b. Konferans Çerçevesinde

- Bir konferansın toplanması genellikle bir Uluslararası örgütün girişimleri sonucu oluşur.
- Andlaşma metni Uluslararası hukuk tarafından daha önceden hazırlanabileceği gibi konferansa katılanlar tarafından konferans sırasında da hazırlanabilir.
- Metni ve değişik önergelerin kabulü veya reddi hususunda çeşitli oy oranları mevcuttur.
- Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi 9. maddede 2/3 çoğunluğu kabul etmiştir.
- 3 türlü kabul şekli vardır: Oybirliği, Oyçokluğu, Oydaşma (konsensüs).
- Bir andlaşma tasarısının ya da resmi bir metnin oydaşma ile kabulünde görüşmeler sonucunda oluşan metne hiçbir taraf itiraz etmezse o metin oydaşma yöntemi ile kabul olunmuş olur.

Andlaşma Metninin Saptanması (Tevsiki)

- Taraflar herhangi bir yöntem öngörmemişlerse uygulamada, bir andlaşma metnin saptanması için:

– İmza

– Ad referandum

– Paraf kullanılır.

- Ad referandum ve paraf kural olarak sadece metnin saptanması için kullanılır.
- Eğer, temsilcinin yetki belgesinde ad referandum (koşullu imza) ya da paraf atma ile metnin bağlayıcılık kazanacağı belirtilmişse artık metnin saptanmasından bahsedilemez.

- Bir başka ihtimalde ise devletler metnin saptanması için atılmış olan paraf ve ad referandumun metne bağlayıcılık kazandıracağını sonradan bildirebilirler.
 - Görüşmeci devletler parafın metne bağlayıcılık kazandıracağı mutabık kalmaları parafa bağlayıcılık kazandırır. (Viyana-12/2.a)
 - İmza hem metnin saptanmasında hem de metnin bağlayıcılık kazanmasında kullanılır.
- Andlaşma metni imzanın bağlayıcılık kazandıracağını belirtilirse imza bağlayıcılık için kullanılır.
- Temsilcinin yetki belgesinde imzanın bağlayıcılık kazandıracağı belirtilmişse imza – bağlayıcılık için kullanılır.
- Görüşmeci devletler imzanın bağlayıcılık kazandıracağı konusunda mutabık kaldıklarında imza bağlayıcılık için kullanılır.
- Verilen durumların aksinde imzanın metnin saptanması için kullanılır.

Andlaşmanın Bağlayıcılık Kazandırması

4 Yolla Uluslararası andlaşmalar bağlayıcılık kazanır:

- İmza
- Belgelerin Değişimi
- Onaylama
- Katılma

1. İmza

- İmzanın bağlayıcılık kazandırması durumu metnin saptanması kısmında bulunmaktadır.

2. Belgelerin Değişimi

- İki durumda belgelerin değişimi bağlayıcılık kazandırır:
- Değiştirilen belgeler bağlayıcılığın bu yolla olacağını öngörüyorsa
- Tarafların örtülü olarak ya da açıktan bu yönde bir istekleri varsa

3. Onaylama

- Onaylama işlemi her devletin iç hukuku bakımından farklılık gösterebilir.
- Hatta devletler uluslararası andlaşmaya imza attıkları halde kendi iç hukuklarına göre andlaşmayı onaylatamayabilirler.
- Bir Uluslararası andlaşmanın bağlayıcılık kazanmasında genellikle onaylama kullanılmaktadır.
- Bir Uluslararası andlaşmada ikiden fazla taraf olduğundan genellikle bir depoziter devlet bulunur ve onay belgeleri o depoziter devlete gönderilir.

4. Katılma

- Bir Uluslararası andlaşmaya sonradan katılabilmek için 2 şart vardır.
- Uluslararası andlaşma bir devletin sonradan katılabilmesini öngörmelidir.
- Metin bu durumu öngörmüyorsa tüm taraf devletlerin rızası gereklidir.

Andlaşmaların Hüküm Doğurması

- Uluslararası andlaşmaların yürürlüğe girmesi aynı bağlayıcılıkta olduğu gibi her devletin kendi iç hukukundaki prosedürlere göre değişim göstermektedir.
- Günümüzde bir Uluslararası andlaşmanın yürürlüğe girebilmesi için ayrıca BM'ye tescil ettirilmelidir.

Andlaşmaya Çekince Koyulması

- Bir devlet, andlaşmanın bir kısmının kendisine uygulanmamasını yahut kısmen uygulanmasını istiyorsa ilgili bölüm için andlaşmaya çekince koydurmalıdır.
- Andlaşmaya çekince koyabilmek için
- Andlaşmanın çekince koymayı yasaklamaması,
- Koyulmak istenen çekincenin andlaşmanın konusuna aykırı olmaması,
- Andlaşmanın çekince koyulmak istenen maddelere çekinceye koymayı yasaklamaması gerekir.
- Çekince, andlaşma bağlayıcı olmadan ileri sürülmelidir. Bağlayıcılık söz konusu olmuşsa buradaki durum çekince koymak değil andlaşmayı değiştirmek olur.
- İki taraflı andlaşmalarda çekince koyulamaz. Bu durumda tarafların anlaşamadığı kabul edilir.
- Çekince andlaşma yasaklamadığı sürece çekince her daim geri alınabilir. Çekinceyi kabul etmiş bir başka devletin rızası aranmaz.
- Çekince yazılı olarak ileri sürülmeli ve yine geri alma istemi ve çekinceye itiraz da yazılı olmak zorundadır.
- Andlaşma çekinceye izin verirse diğer tarafların kabul etmemesi söz konusu olmaz.
- Andlaşmanın bir bütün olarak kabul edileceği kararlaştırılırsa, andlaşmayı kabul eden devletler otomatik olarak çekinceyi de kabul etmiş olurlar.
- Çekinceye karşı, bu çekince kendisine duyurulduğu günden başlayarak 12 ay için-de buna itiraz etmeyen devletler onu kabul etmiş sayılır.

Genel İlkelerin Andlaşmalara Etkisi

- Devletler Uluslararası andlaşmalara "Pacta Sunt Servanda" ilkesi ile bağlıdır.
- Devletler bir Uluslararası andlaşmadan doğan yükümlülüklerini kendi iç hukukunu gerekçe göstererek durumdan kaçınmazlar.
- Uluslararası andlaşmalar geriye yürümezler.
- Andlaşmalar kural olarak tarafları bağlar, 3. kişileri bağlamaz.

Andlaşmaların Yorumlanması

- En iyi yorum şekli esas metnin incelenmesidir. Bu yüzden ilk olarak esas metin inceler.
- Esas metnin yazıldığı dildeki kelimelerin anlamlarına bakılır.
- Andlaşma yorumlanırken konu ve amacına dikkat edilir.
- Ek protokol var mı kontrol edilir.
- Hazırlık çalışmalarına bakılır.
- Metnin uygulanması için bir şart var mı kontrol edilir. (Nerede, nasıl, neden,...)
- Yorum tekniklerine başvurulur.

Andlaşmaların Çatışması

- İki andlaşmanın çatışabilmesi için andlaşmaların bağlayıcı olması gerekir.

A, H, K, B, R devletleri E Andlaşmasını

A, H, K, T, G devletleri S Andlaşmasını imzalamış olsunlar.

- Çıkan uyuşmazlıkta her iki andlaşmanın tarafları aynı ise;

(E-S Andlaşması A, H ve K her iki andlaşmaya da taraf)

- Emredici kural esastır.
- Çatışan maddelerin niteliği aynı ise sonraki kural önceki kuralı ilga eder.
- Çatışan maddelerin niteliği farklı ise özel kural genel kuralı ilga eder.

İstisna

- En çok gözetilen ulus kaydı
- Andlaşmada en çok gözetilen ulus kaydı varsa
- F-D devletleri yaptıkları Uluslararası andlaşmada gümrük vergisini %10 olarak belirlemişlerdir. Ek olarak andlaşma maddesine D devleti, eğer F devleti başka bir devlete gümrük vergisini bana belirlediği orandan daha aşağıda bir oran olarak belirlerse, (%6) bana da yeni yaptığı andlaşmada ki oranı (%6) uygulamak zorundadır.

ULUSLARARASI ANDLAŞMALARI TÜRK HUKUK SİSTEMİNDEKİ YERİ

- Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına andlaşmaya imza atacak olan temsilcinin yetki belgesi “Bakanlar Kurulu kararnamesi” ile düzenlenir.

Anayasanın 90. maddesine göre,

- Bir Uluslararası andlaşmanın onaylanması TBMM’nin onaylamayı bir kanun ile uygun bulmasına bağlıdır. (1. fıkra)

– Uluslararası andlaşmalarda Türk hukuk sisteminde imza bağlayıcılık olarak kullanılmaz.

– Genellikle devletler bu yöntemi kullanır.

- Bazı durumlarda, (2, 3. fıkra)

– Ekonomik, ticari ya da teknik ilişkileri düzenleyen,

– Süresi 1 yılı aşmayan,

– Devlet maliyesine bir yüklenme getirmeyen,

– Kişisel statüye ve Türklerin yabancı devletlerdeki mülkiyet hakkına dokunmamak

– Türk yasalarını değiştirmeyen, andlaşmalar

– Daha önce yapılmış olan bir andlaşmaya dayanılarak yapılan uygulama andlaşmaları

-Yasaların önceden tanıdığı yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik, ya da yönetsel andlaşmalar, yayımlanmasından itibaren TBMM’ye 2 ay içinde bildirmek koşuluyla yayımlanarak yürürlüğe konulur.

- Usulüne uygun olarak yürürlüğe konmuş bir Uluslararası kanun hükmündedir ve kanun hükmünde olan bir Uluslararası kanun anayasaya aykırı olamaz.
- İSTİSNA

– Bir Uluslararası kanun temel hak ve özgürlükleri düzenlemekte ise ve anayasa ile çatışıyorsa hangisi temel hak ve özgürlüklere daha çok önem veriyorsa (daha iyi şartlara sahipse, hangisi birey daha çok lehine ise) o uygulanır.

TEAMÜL HUKUKU

- Devletler belli bir konu hakkında herhangi bir Uluslararası andlaşmaya taraf olmasalar bile uymak zorunda oldukları bazı kurallar vardır. Bu kurallar bütününe teamül hukuku adı verilir.
- Bir kuralın teamül olup olmadığının tespiti mahkemelere aittir.
- Teamül hukuku yalnızca devletleri değil Uluslararası örgütleri de kapsar.
- Teamül hukuku evrensel nitelik taşıyabileceği gibi bölgesel nitelikte de olabilir.

– Hatta iki devlet kendi aralarında teamül oluşturabilirler.

- Bir Uluslararası andlaşma ile teamül hukuku çatırırsa:

– Kural olarak Uluslararası andlaşmanın hükümleri uygulanır.

– Ancak teamül olan kural, temel insan hakları ya da Uluslararası hukukun emredici kuralları ise teamül olan kural uygulanır.

– Bir kuralın teamül haline gelmesi için 2 unsurun gerçekleşmesi gerekir:

1. Maddi Unsur

- Aynı veya benzer bir durum karşısında tutarlı bir şekilde aynı ve benzer tutum takınılmalıdır.
- Bu tutarlı tavrın genel bir devlet uygulaması olması gerekir.
- Olayın şartlarına göre yeterli bir derecede tekrar uygulanması gerekir.

2. Psikolojik unsur

- Aynı veya benzer olay karşısında aynı veya benzer tavrın takınılmasının bağlayıcı olduğuna dair kuvvetli bir inanç olmalıdır.

DEVLET

- Devletler Uluslararası hukukun en temel aktörleridir.
- Temel olarak, bir devlete devlet diyebilmek için 4+1 şart gerekir.

1. İnsan Topluluğu

- Homojen olmak zorunda değildir. (Farklı dil, din, ırk olabilir.)
- Uluslararası hukukta temel model ulus devlet modelidir.

2. Ülke

- Her devletin bir ülkesi, belli bir sınırları, olması gerekir.
- Kara, hava, deniz ülkesi
- Kara ülkesi olmak zorundadır.

3. Hükümet

- Buradaki hükümet terimi bir siyasi otoritenin var olması demektir.
- Bu siyasi otorite kendi sınırları içinde efektif kontrole sahip olması gerekir.

4. Diplomatik ilişkilere girebilme kapasitesi

- Bu 4 şartı sağlamak devlet olabilmek için yeterli olmayıp +1 şarta daha ihtiyaç vardır: Diğer devletlerin tanınması.

TANIMA

- Devletler 4 şartı taşıyan bir “devleti” tanımak zorunda değildirler.
- Tanımak tek taraflı bir işlemdir. Karşı tarafın rızası aranmaz.
- Her devletin tanıma işlemi iç hukukunda farklılık gösterir.
- Tanıyacak olan devlet bir Uluslararası andlaşma yaparak diğer devleti tanıyabilir.
- Yeni kurulan bir devletin BM’ye üye olma aşamasında “kabul” oyu veren devlet, yeni kurulan devleti örtülü olarak tanımış olur.
- Bir devleti tanımak demek devletin hükümetini tanımak anlamına gelmez
- Türkiye Cumhuriyeti, Suriye Devletini tanımalarına rağmen Esat Rejimini tanımamaktadır.

Tanım Çeşitleri

De Jure (Resmen) Tanıma

- Toprak parçası üzerinde hakimiyet sağlamış bir devleti tanıma durumudur.
- Hukuken asıl tanıma şeklidir.
- De jure tanınan bir devlet, tanıyan devlette mülk sahibi olabilir.
- De jure tanınan bir devlet, kendinden önceki devletin halefi sayılır, Uluslararası andlaşmalarına halef olabilir.
- De jure tanınan devletle diplomatik ilişki yürütülebilir.

De Facto (Fili) Tanıma

- Mevcut, var olan hükümetin yerine geçmeye çalışan yeni bir siyasi gurup söz konusudur.
- Yeni gurup önce de facto tanınır. Başarılı olursa de jure tanınır. (Bekle ve gör)
- De facto tanınan devlet, tanıyan devlette mülk sahibi olamaz.
- De facto tanınan devletin halef olma gibi bir durumu söz konusu değildir.
- De facto tanıma devletle diplomatik ilişki yürütülmez.
-

SELF DETERMİNASYON

- Wilson Prensiplerine göre her devletin self determinasyon hakkı vardır.
- Bu doğrultuda “devletleri, kendi kendilerini yönetebilecek kapasiteye gelene kadar mandate (manda) altına girmesi kabul ediliyor.
- BM sözleşmesi bu durumu düzenlemiştir. (11. Başlık)

1. Dış Self Determinasyon

- Temel amaç bağımsızlığın kazanılmasıdır.
- BM-73,76
- Bağımsızlık isteyen koloninin tek taraflı bir bağımsızlık hakkı vardır.
- Koloni, bağımsızlığını kazandıktan sonra ister metropolitan bir ülkeye ya da 3. bir ülkeye katılabilir.
- Koloniye dış self determinasyon hakkı tanınmazsa koloninin kuvvet kullanma hakkı vardır.

2. İç Self Determinasyon

- Temel amaç yönetime katılmaktır.
- Azınlık guruba bazı anayasal hakların verilmesi gerekmektedir.

– Anadilde eğitim

– Kendi kimliğini kullanma

– Seçme Seçilme

- Verilen bu hakların günlük yaşamda uygulanması gerekmektedir.
- Azınlık guruba bağımsızlık verilebilmesi için 3 şarttan birinin gerçekleşmesi gerekmektedir.

a) Bağımsızlık isteyen guruba ana devlet referandum hakkı tanır.

- İskoçya örneğinde olduğu gibi

b) Federal bir devletin anayasasında, federal devlet dağıldığında hangi federe devletlerin bağımsızlık hakkına sahip olduğu yazılı olur.

c) Ana devlet, azınlık guruba temel haklarını vermeyip üstüne bir de kuvvet kullanırsa bu durumda azınlık gurubun self determinasyon hakkı vardır.

- Azınlık gurubun bağımsızlık isteği “fantezi boyutundaysa” (c maddesindeki şartlar yoksa, ya da durum bir var olma mücadelesi değilse bağımsızlık hakkı verilmemelidir.
- Uluslararası barış ve güvenlik ayrılma ile sağlanacaksa azınlık guruba bağımsızlık hakkı verilmelidir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

- BM Sözleşmesinin 1. Maddesine göre 4 temel amacı vardır:
- Uluslararası barış ve güvenliği sağlamak
- Uluslararası dostça ilişkiler geliştirmek
- Uluslararası işbirliğini sağlamak
- Uluslararası sorunların çözüm bulduğu bir merkez olmak.
- BM’nin aldığı bir karar, BM’ye üye olan bir devletin başka bir devletle yaptığı uluslararası andlaşmaya aykırı olursa, Uluslararası Adalet Divanının BM-103 doğrultusunda verdiği karara göre BM kararı uygulanır.
- BM’nin aldığı bir karar, BM’ye üye olan bir devletin başka bir devletle yaptığı konusu insan hakları olan bir uluslararası andlaşma ile çatıştığı zaman, yaygın görüşe göre konusu insan hakları olan andlaşma uygulanır.

BM ORGANLARI

ANA ORGANLAR

1. Genel Kurul

- BM Sözleşmesinin 4. Bölümü Genel Kurul'u düzenler
- BM'nin bütün üyelerinden oluşan ve her bir üye devletin yalnız 1 oya sahip olduğu kuruldur.
- Genel Kurul'un kararları bağlayıcı olmayıp tavsiye niteliğindedir. Fakat alınan bu kararlar teamül ise bağlayıcılık kazanır.
- Genel kurul salt çoğunlukla karar alır. (%50+1)
- Ancak "önemli sorunlar" olduğu zaman Genel Kurul, hazır bulunanlar ve oylamaya katılan üyelerin 2/3 oyçokluğu ile karar alır.
- BM Sözleşmesine göre önemli konular:
- Uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına ilişkin tavsiyeler.
- Güvenlik Konseyi'nin daimî olmayan üyelerinin seçilmesi,
- Ekonomik ve Sosyal Konsey üyelerinin seçilmesi,
- Vesayet Meclisi üyelerinin, 86. Maddenin 1/c fıkrası uyarınca seçilmesi,
- Birleşmiş Milletlere yeni üyelerin kabulü,
- Üyelik hak ve ayrıcalıklarının askıya alınması,
- Üyelikten çıkarma,
- Vesayet rejiminin işleyişine ilişkin sorunlar
- Bütçe
- Güvenlik Konseyi, durumu el koymadığı sürece Genel Kurul her zaman toplanabilir.
- Güvenlik Konseyi'nin sürekli bir üyesinin uluslararası barışın korunmasına ilişkin alınmak istenen bir karara devamlı veto vermesi halinde, 3.11.1950 tarih ve 377 (v) sayılı "Barış için Birlik" adlı karar ile Genel Kurul, Güvenlik Konseyi'nin yerine karar ve önlem alabilir.

2. Genel Sekreterlik

- Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi üzerine Genel Kurul tarafından atanır.
- Genel Sekreter, diğer devletlerden bağımsız olup yalnızca BM Örgütü'ne karşı sorumludur.
- Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve sosyal Konsey, Vesayet Konseyinin kendisine vereceği görevleri yerine getirir.
- Uluslararası barış ve güvenliği sağlamak için hareket eder.
- Temel hak ve özgürlüklerle ilgili konularda Genel Kurul'a tavsiye verir.
- Genel Kurul'un belirlediği sınırlar çerçevesinde, BM Örgütü'nün en yüksek memuru sıfatıyla Genel Sekreterlik memurlarını atar ve gerekirse görevlerinde yükseltir.
- BM barış operasyonlarını yönetir.

3. Güvenlik Konseyi

- En geniş yetkilere, dolayısıyla en çok sorumluluğa sahip olan organdır.
- Temelde 15 üyesi bulunmakla beraber 5 üyesi (ABD, Çin, Büyük Britanya, Fransa, Rusya) daimî üyedir.
- 10 geçici üyesi her 2 yılda bir seçilir. BU üyelerin yeniden seçilebilmesi için aradan 1 dönem geçmelidir.
- Usul konusunda bir karar alınırken 9 üyenin olumlu yanıt vermesi yeterli iken, diğer konularda bir karar alınacağı zaman 9 olumlu oyun içinde daimî üyelerinin her birinin

olumluoyu bulunması yahut çekimser olması gerekir. Bir daimî üye ret kullanırsa o karar veto edilmiş olur.

- A.D üyeleri seçilirken oy çokluğu yeterlidir. Başka bir şart aranmaz.
- Güvenlik Konseyi'nin daimî ya da geçici üyesi 2 durumda oy kullanamaz:
- M Andlaşmasının 6. Başlık altında düzenlediği uyuşmazlıkların barışçı çözümü sırasında alınacak kararlarda üye devlet taraflardan biri ise oy kullanamaz.
- M. Andlaşması-52/3'ün düzenlediği bir uyuşmazlığın bölgesel örgütler çerçevesinde çözümü özendiren kararlarda üye devlet taraf ise oy kullanamaz.
- M Sözleşmesi 6. Ve 7. başlıkta Güvenlik Konseyi'nin yetkilerini açıklar.

6. Başlık

- 6. başlık altında hareket eden GK, herhangi bir uyuşmazlığı barışçıl yollarla çözmeyi amaçlar.
- 6. başlık altında hareket eden GK'nın kararları tavsiye niteliğindedir.
- 6. başlık altında alınan bir karar bir devleti ilgilendiriyorsa o devletin kendi üzerinde uygulanacak olan her harekette ilgili devletin mutlaka rızası olması gerekir.
- Mavi Marmara olayında olayı araştırmak ve aydınlatmak için kurulun soruşturma komisyonu her iki devletin rızası olmadan asla kurulamazdı.
- 6. başlık altında oluşturulan bir askeri birliğin kişisel meşru müdafaa dışında kuvvet kullanma hakkı yoktur.

7. Başlık

- Bu başlık altında GK, uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden olayları barışçıl olmayan yollardan çözmeyi amaçlar.
- Bu başlık altında alınan bir karar diğer ülkeleri bağlar

- **Negatif yükümlülükler:**

-Yapmak zorunda olunan yükümlülüklerdir.

-Güvenlik Konseyi A devleti ile ticaret yapma! Diyorsa A devleti ile ticaret yapmazsın

- **Pozitif Yükümlülükler:**

-Yapmak zorunda olunmayan yükümlülüklerdir.

-Asker vermen istendi. İstersen verirsin istersen vermezsin.

- Bu başlık altında alınan bir karar tek taraflı olup bağlayıcıdır. İlgili devletin uygulanacak yaptırıma rızası olmasa dahi o yaptırım uygulanır.
- GK'nın öncelikle B.M-39'a göre uluslararası barış ve güvenliğe bir tehdit olduğunu tehdit etmesi gerekir. Ardından B.M-41 ve 42 uygulanır.

BM-41

- Diplomatik ve ekonomik yaptırımlarla birlikte iş kuvveti kullanmaya varmadan her türlü yaptırımı kullanabilir.
- Güvenlik Konseyi isterse yaptırım uyguladığı bölgede uluslararası bir mahkeme kurabilir. Hatta adeta yeni bir devlet kurmak suretiyle bölgede, yasama-yürütme-yargı erklerini kurabilir. (KOSAVA)

BM-42

- Güvelik Konseyi bu madde kapsamında birlikte kuvvet kullanır.
- Herhangi bir olayı, durumu uluslararası barış ve güvenliğe aykırı olarak değerlendirebilir.
- 10 kişilik bir gurubu herhangi bir fiil gerçekleştirmeseler dahi uluslararası barış ve güvenliğe tehdit sayıp o guruba kuvvet kullanabilir. Aynı zamanda Suriye olaylarını yahut bir soykırımı uluslararası barış ve güvenliğe tehdit olarak değerlendirmeyebilir.

BM'nin Askeri Operasyon Başlatması

1. BM Barış Gücü ile

- BM Genel Sekreterliğine bağlı bir komutan atanır
- Her üye devlet asker gönderir ve bir ordu oluşturulur.

2. Yetki Devri

- Başka bir devlete, devletlere ya da uluslararası örgüte yetki devredilir.
- Yetkiyi alan verilen görevi yerine getirir.
- Yetki NATO'ya verilse, NATO verilen emir ile kendine üye devletleri vurabilir.

BM'nin Uyuşmazlık Çözme Yöntemleri

1. BARIŞÇIL YOLLAR

A) Yargısal Yol

a) Uluslararası Adalet Divanı

Divan 2 çeşit yargılama yapar:

1. Tavsiye:

- Güvenlik Kurulu, Genel Kurul ya da bu kurulların yetki verdiği bir kişi Divandan görüş ister.

2. Bağlayıcı karar:

- 2 devlet aralarındaki sorunu divanın çözmesi için rıza gösterirler.

Bu rıza 3 türlü şekilde alınır:

- Devletler en başta anlaşarak kendi istekleriyle gelirler divana.
- Bir devlet divana gider diğer devlet daha sonra katılır. (Forum Prorogatum)
- Yapılan bir uluslararası andlaşmada ortaya çıkan uyuşmazlığı U.A.D'nin çözeceği konusunda anlaşılır.

b) Tahkim

B) Yargısal Olmayan Yol

1. Görüşme

- Aralarında uyuşmazlık olan devletler bir araya gelip sorunu çözerler.

2. Dostça Girişim

- Aralarında uyuşmazlık ortaya çıkan devletleri görüştürmek üzere başka kurumlar devreye girer.

3. Arabuluculuk

- Aralarında uyuşmazlık ortaya çıkan devletleri bir araya getiren kurul aynı zamanda orta yolu bulmaya, çözüm üretmeye çalışır.

4. Soruşturma Komisyonu

- Devletler arasındaki uyuşmazlığa neden olan olayı araştırmak, aydınlatmak üzere bir komisyon kurulur.

5. Uzlaştırma Komisyonu

- Devletler arasındaki uyuşmazlığa neden olan olayı araştırmak, aydınlatmak ve çözüm bulmak üzere bir komisyon kurulur.

NOT: Devlet bu yargısal olmayan çözüm yollarını kendi istekleri ile uygulatabilirler ya da BM isterse

6. Madde kapsamında yine devletlerin rızalarını alarak bu yolları gerçekleştirebilir.

2. BARIŞÇIL OLMAYAN YOLLAR

- Kuvvet Kullanma
- BM sözleşmesinin 2. maddesinin 4. cümlesinde “üyelerin bir başka devlete karşı kuvvet kullanmaları açık bir şekilde yasaklanmıştır.
- Kuvvet Kullanmanın İstisnaları

1. Güvenlik Konseyi’nin Kuvvet Kullanması

- BM Sözleşmesinin 7. Başlık altında bulunan 42. Madde kapsamında kuvvet kullanabilir.

2. Meşru Müdafaa

- Herhangi bir sözleşmede yazsın ya da yazmasın bir devletin meşru müdafaa her zaman mevcuttur. Sözleşmeler bu durum güvence altına alır.
- BM-51 kapsamında bir devlet Güvenlik Konseyi duruma el atıncaya dek meşru müdafaa hakkını kullanabilir. Ayrıca aldığı önlemleri Güvenlik Konseyine bildirmelidir.
- Meşru müdafaa hakkı sınırlı bir haktır. Kullanabilmek için bazı şartların gerçekleşmesi gerekir.
- BM-51 ve Teamül Hukuku meşru müdafaa'nın yasal dayanaklarıdır.

Meşru Müdafaa Hakkının Kullanılacağı Durumlar

- Devlete karşı bir silahlı saldırı olmalıdır.

-Bu silahlı saldırı bir devlet tarafından gerçekleştirilmek zorunda değildir.

-Yapılan bu silahlı saldırıya verilecek karşılık ölçülü ve orantılı olmalıdır.

Silahlı Saldırı

51. Madde Kapsamında

- Silahlı saldırıya uğrayan devletin egemenliğini, topraklarının bölünmez bütünlüğünü ve siyasi bağımsızlığını kısıtlıyor, tehdit ediyor ve ortadan kaldırıyor olması gerekir.
- Bu doğrultuda bir başka bir devletin tankları herhangi bir şehrinize girip orada beklese fakat herhangi bir müdahalede bulunmasa bu durum da silahlı saldırıya girer.
- Silahlı saldırı belli bir yoğunlukta olmalı.
- Sınırlarınız içine tek bir havan topu düşmesi silahlı saldırı sayılmaz.

51. Madde Kapsamı dışında

- Bu tür durumlar silahlı saldırı düzeyine ulaşmamış saldırılardır.
- Silahlı saldırı düzeyine çıkmamış saldırılara verilen karşılığa “misilleme” adı verilir.
- Misilleme kural olarak hukuka aykırı olmakla birlikte çok çok istisnai durumlarda (sabrın yeterince zorlandığı durumlarda) tavsiye edilmese de misilleme yapılabilir. Yapılan bu misilleme ani olarak gerçekleşmelidir.
- Tavsiye edilmemesinin nedeni her ne kadar pratik tam tersini gösterse de BM sözleşmesi ve uluslararası hukuk her daim “uluslararası barış ve güvenliği sağlamak” ister.

Önleyici Meşru Müdafaa ve Önlem Meşru Müdafaası

A) Önleyici Meşru Müdafaa

- Bir saldırı şu an yapılmakta

– Sınırlarınızdan içeri giren bir uçak nükleer saldırı yapmak üzere.

- Önleyici meşru müdafaaya verilebilecek en tipik örnek Caroline Olayıdır.

– Caroline olayı, Kanada’nın İngiltere’ye karşı bağımsızlık savaşı verdiği yıllarda yaşanmıştır. Tarafsız olan ABD, İngilizlere karşı yürütülen mücadelede kullanılmak üzere bir gemi dolusu silah ve mühimmatı Kanadalılara gönderdiği sırada gemi Kanada’ya ulaşmadan İngilizler gemiyi batırmıştır. Görülen davanın sonunda, gerçekleşmekte olan saldırılara karşı önleyici bir meşru müdafaanın yapılabileceği kabul edilmiş ve bu durum teamül hukuku halini almıştır.

- Önleyici meşru müdafaa da gelen saldırıya karşılık verme ihtiyacı ani, acil, karşı konulmaz, müzakere veya başka bir yola başvurmayı anlamsız kılacak nitelikte olmalıdır.
- Saldırıya verilecek karşılık saldırının sonuçlarını ortadan kadiracak nitelikte yani orantılı olmalıdır.
- Bu şartlar pratikte çok nadiren gerçekleşir.

B) Önlem Meşru Müdafaası

- Gerçekleşen herhangi bir saldırı mevcut değil fakat ileride saldırı olma ihtimali var.

– Komşunuzda gerçekleşen bir iç savaşta tam sınır bölgenizde size saldırma ihtimali olan bir grup bir bölgeyi ele geçirdi.

- Önleyici meşru müdafaanın şartları düşünüldüğünde önlem meşru müdafaası her halükârda uluslararası hukuka aykırıdır.

3. Vatandaşlarını Korumak İçin Silah Kullanma

- Bir devlete karşı kuvvet kullanacak devlet (A devleti) veya kendisine kuvvet kullanılan devlet (B devleti), bir başka devletin (C devleti) vatandaşlarını korumak adına yetersiz veya isteksiz ise bu durumda olayın dışında olan devlet (C devleti) kuvvet uygulanan devletin topraklarına girip kendi vatandaşlarını alıp çıkabilir.

-Türkiye'nin Süleyman Şah türbesini ve orada bulunan askerlerini gidip alması.

4. Davet Üzerine Kuvvet Kullanma

- Bir devlet bir devlete ya da bir guruba karşı kuvvet kullanacağı zaman başka bir devleti bu olaya davet edip yardımını talep edebilir.
- Bu durumun belli şartları vardır.

– Davette bulunan devlet davet rızasına açık ve hür bir şekilde göstermelidir.

-Kuvvet kullanacak devletler bir guruba karşı kuvvet kullanacaklarsa onların self determinasyon haklarını ihlal etmemelidirler.

-Davet üzerine gelen devlet, kendini davet eden devlete de facto bir işgalde bulunmayacak.

İNSANCIL MÜDAHALE

- Bir devletin BM ya da herhangi bir devletten, Uluslararası örgütten izin almadan başka bir devletin insanlarını korumak adına yaptığı kuvvet kullanmadır.
- Uluslararası hukukta hala bir görüş birliğine varılamamıştır.
- Sovyetlerin dağılmasına kadar pek gözde olmayan insan haklarının, Sovyetlerin dağılmasından sonra popülaritesi artmış ve bazı güçlü devletler “İnsancıl Müdahale” kapsamında diğer devletleri işgal etmiş, aşırı kuvvet kullanmıştır.
- Bunun sonucunda çıkan tartışmaları dindirebilmek adına 2001 yılında “Devlet egemenliği ve müdahaleye karşı Uluslararası komisyon” (ICISS) Koruma sorumluluğu adlı bir rapor yayınlanmış ve rapor 2005 yılında son halini alarak BM Dünya Zirvesi’nde kabul edilmiştir.

Rapora göre 2 sorumluluk vardır:

1. İç Bakan Sorumluluk

- Siyasi otoriteyi elinde bulunduran grup (Devlet, koloni) kendi vatandaşlarının korumasını üstlenmelidir.

- Vatandaşlarına istediği gibi davranamaz, vatandaşlarına belli standartlarda davranmak zorundadır.

2. Dışa Bakan Sorumluluk

- Devletler, diğer devletlerin egemenlik haklarına saygı göstermelidir.
- Uluslararası toplumun koruma sorumluluğu sadece askeri müdahale olmayıp aynı zamanda önleme sorumluluğudur, koruma sorumluluğu inşa etme sorumluluğudur.
- İnsancıl müdahale için Uluslararası alanda bir görüş birliği olmayıp ağırlıkta olan 2 görüş vardır.

1. Liberal Görüş

- Ana destekçisi İngiltere'dir.
- Ne olursa olsun insancıl müdahale yapılmalıdır. Yoksa insanlar ölür ve Uluslararası barış ve güvenlik tehlikeye girer.

2. Muhafazakâr Görüş

- ICISS, yeni bir görüş getirmemiştir.
- Kuvvet kullanmanın 4 şartı hariç başka türlü bir kuvvet kullanma yapılamaz.
- İnsancıl Müdahalenin serbest bırakılması keyfiliği getirir.

Devletin Yetkisi

Devletin belli bir coğrafyada (genelde kendi ülke sınırları içinde olmak üzere bazen ülke sınırları dışında) kişiler, taşınır ve taşınmaz mallar üzerinde yasama, yürütme ve yargıya ilişkin güç kullanabilmesi durumuna "Devletin yetkisi" denir.

Devletin yetkisi, Cezai ve Hukuki yetki olmak üzere ikiye ayrılır.

- Devletin Yetkisi hususunda dikkat edilmesi gereken asıl nokta devletin bu yetkileri;

Ne Zaman, Nerede, Nasıl, Hangi şekilde, ne derede de kullanabileceğidir.

- Bu durum Uluslararası Hukuk'ta 5 temel prensiple düzenlenmiştir.

1) Ülkesellik

- Devlet, Cezai ve Hukuki konularda en geniş yetkilere kendi ülke sınırları içerisinde sahiptir.

– Bir hareketi suç olarak nitelendirip kanunlar koyarak ceza verebilir,

– Vergilendirme yapıp bu vergilerin değerlerini artırıp azaltabilir,

– Ülkeye girişlerde vize şartı getirebilir.

- Tabi ki bu yetkilerinde bir sınırı mevcuttur.

– İnsan hakları

– Bazı diplomatik muafiyetler

- Devletler, bazı durumlarda sınır aşırı mesafelerde sahip oldukları bir takım sınırlı yetkilere sahiptirler.

– Konsolosluk ve Büyükelçilik açmak,

– Kendine ait olmayan sularda bazı ekonomik hamleler yapabilmek. (Doğalgaz çıkarmak)

2) Vatandaşlık İlkesi

- Bir kişi, kendi ülkesinin sınırları içinde bulunmasa bile, vatandaşlık bağı devam ettiği sürece kendi ülkesinin ceza yasaları ile bağlıdır, yasaları ihlal edemez.
- Şayet bir ihlal gerçekleşirse, kendi vatandaşı nerelerde bulunursa bulunsun devlet, kendi yasalarını o vatandaş üzerinde uygulama hakkına sahiptir.

3) Koruma Prensibi

- Bir devletin iç ve dış çıkarlarına, ulusal güvenliğine zarara veren Nerede ve kim olursa olsun zarar verdiği devletin o kişiyi yargılama hakkı vardır.

4) Pasif Kişisellik

- Bir devlet, kendi vatandaşlarına karşı suç işleyen bir kişiyi Nerede ve Kim olursa olsun yargılama hakkına sahiptir.
- Lotus-Bozkurt Davası

– Türk-Fransız gemileri Çatışıyorlar (çarpışıyorlar) Türkiye Pasif Kişisellik prensibi gereği Fransızları yargılıyor. UAD, Türkiye’yi haklı buluyor.

5) Evrensellik Prensibi

- Korsanlık, uçak kaçırma, gemi kaçırma gibi suçlarda tüm devletlerin yargılama hakları vardır.

Uluslararası Hukuk’un bir “Devletin Yetkisi” bağlamında kabul ettiği bu beş prensibin çok önemli bir istisnası mevcuttur: Egemenlik.

- Bir devletin kendi yetkisini kullanması başka bir devletin egemenliğini ilgilendiriyorsa o devletin rızasına ihtiyacı vardır. Rızası olmadığı sürece o yetkisini kullanamaz. Dolayısı ile,

– Koruma Prensibi,

– Pasif Kişisellik Prensibi,

– Vatandaşlık Prensibi, Ua alanda kullanılmaz, yok hükmündedir.

Fakat bu üç prensipten Vatandaşlık Prensibine bir çözüm yolu olarak “Suçluların İadesi prensibi” getirilmiştir.

Su ulları İadesi Prosedürü

- İade talebinde bulunan devlet ile iade talebinde bulunulan devlet arasında iki veya çok taraflı bir Uluslararası Antlaşma yapılmış olmalıdır. İadenin şartları bu antlaşmaya göre belirlenir.
- Devletler arasında bir antlaşma yoksa bile iade için karşılıklı rıza yeterlidir.
- İadeye konu olan suç her iki devletin yasalarına göre suç olmalıdır.
- Bu sebepten dolayı siyasi suçlular genelde iade edilmez.
- İade talebinde bulunan devlet, iadesi istenen kişi hakkında soruşturma açmış olmalıdır.
 - İade talebinde bulunulan devlet, iadesi istenen kişiyi ister kendi yargılar isterse iade eder.
 - Eğer iade edilecek kişinin, iade edileceği ülkede temel insan hakları ihlal edilecekse (İşkence,...) iade edilmez.

NOT 1:İadesi istenen kişi, talepte bulunulan devletin vatandaşı ise genelde iade edilmez.

NOT 2:Korsanlık suçu her ne kadar evrensellik prensibine tabii olsa da korsanlık suçunu işleyenleri yakalamak bir devletin egemenliğinin ihlalini gerektiriyorsa yine o devletten izin almak gerekir. Bu durumun dikkat edilmesi gereken iki önemli hususu vardır:

- Eğer bir sıcak takip mevcutsa egemenlik çok kısa süreli olarak ihlal edilebilir.
 - Hemen egemenlik ihlal edilip, yapılması gereken yapılp bir an önce egemenliği ihlal edilen devletin kara suları terk edilir.
- Korsanlar fark edildiğinde bir devletin kara suları i indelerse o devletten rıza alınmalıdır.

Tarihsel Gelişim

- Uluslararası Deniz Hukuku temelde devlet pratiğine dayanmaktadır.
 - Fakat farklı yüzyıllarda Rodos Yasası, Amalfi Kuralları gibi bazı kurallar getirilmiştir.
 - 13. yy’da Karasuları, Açık Deniz; 18. yy’da İngiltere’nin ilan ettiği Howering Acts ile Bitişik Bölge kavramını Uluslararası Deniz Hukuku’na kazandırmıştır.
 - 1945 yılında ABD başkanı Truman bir bildiri yayımlamıştır. Bu bildiri Kıta Sahanlı ı kavramını Uluslararası Deniz Hukuku’na kazandırmıştır.
 - 1958 yılında Birleşmiş Milletler tarafından bir Deniz Hukuku Konferansı düzenlenmiştir. Bu Konferansta 4 sözleşme ve 1 ihtiyari protokol kabul edilmiştir.
- Kara Suları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi
- Açık Deniz Sözleşmesi
- Kıta Sahanlı ı Sözleşmesi
- Açık Denizlerde Balıkçılık ve Canlı Kaynakların Korunmasına İlişkin Sözleşme
- Uyuşmazlıkların C z m ne İlişkin İhtiyari Protokol
- 1960 ve 1973 yıllarında 2. ve 3. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı yapılmıştır.

- Nihayet 10 Aralık 1982 yılında Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi imzalanmıştır. Bir bölümü 1996 yılında yeniden düzenlenerek kabul edilen andlaşma, temel olarak 1994 yılında yürürlüğe girmiştir.
- Çekince konulamayan bu antlaşmaya Türkiye Cumhuriyeti taraf değildir.

Ada Kavramı

- Uluslararası alanda bir toprak parçasının Ada olabilmesi için;
 - Mevcut bir kara parçası olmalıdır.
 - Bu kara parçasının 4 tarafı sularla çevrili olmalıdır.
 - Bu kara parçası Suların en yüksek zamanında su üstünde kalabilmelidir.
 - Bu kara parçası doğal olmalıdır.
- Bir adanın sahip olduğu deniz alanının boyutu için şu iki unsur çok önemlidir.
 - Adanın Boyutu
 - Adanın Coğrafi Konumu

Takım Ada

- Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne göre;
 - Birbirleri ile olan bağları coğrafi, ekonomik ve politik yönden bir bütün oluşturacak derecede sıkı olan veya tarihi açıdan bu şekilde kabul edilen ada kısımları, bunlara bitişik sular ve diğer doğal unsurlar da dahil olmak üzere bir adalar gurubudur.

Yapay Ada

- İnsan eli yapılır.
- Karasularına ya da herhangi bir deniz alanına sahip değildir.
- Kıyı devleti, yapay ada için 500 metreyi aşmayan bir güvenlik bölgesi oluşturabilir.

Deniz Alanları

- Bir su alanının Uluslararası deniz Alanı olabilmesi için;
 - Tuzlu su olmalıdır.
 - Tüm Dünya üzerinde ulaşım ve iletişim niteliği taşınmalıdır.
 - Hazar Denizi bu nedenle bir Uluslararası Deniz Alanı olarak kabul edilmez. Fakat bu durum bir andlaşmaya konu olmasına da engel tanımaz.

Deniz Alanları 2'ye ayrılır.

1. Ulusal Deniz Alanları

- İlgili Devletin egemenliği altındaki deniz alanlarıdır. Bu su alanları ilgili devletin bir parçasıdır.

2. Uluslararası Deniz Alanları

- Uluslararası Deniz Alanları da ikiye ayrılır.
 - Devletin belirli egemen haklara sahip olduğu Uluslararası Deniz Alanlarıdır.
 - Açık denizler ve Uluslararası Deniz yatağı.

1. Ulusal Deniz alanları

A. İç Sular

- Kara sularının başladığı esas çizginin arkasında kalan kısma iç sular denir.
- Esas çizginin iki türü mevcuttur

aa. Normal Esas Çizgi

- Suların en alçak zamanında coğrafi kıyı çizgisine eşit olan hatta verilen isimdir.

bb. Düz Esas Çizgi

- Suların en alçak olduğu dönemde su üzerinde kalan çeşitli noktaların birleştirilmesi ile oluşturulan hatta verilen isimdir.

- Kıyı devleti her ne kadar kendi sularında tam yetkili bulursa da bu durumun 2 istisnası mevcuttur.

aaa. Limanlara Giriş Çıkış

- Ticaret gemileri istedikleri şekilde girip çıkabilirler. (Teamül)
- Savaş gemilerinin limana girip çıkması kıyı devletinin takdirine bırakılan bir durumdur.

bbb. Yabancı Devletlerin Gemilerini Yargılama Yetkisi

- Ticaret gemilerinin işlediği suç kendi içinde ise, kıyı devletini ilgilendirmiyorsa yargılama yetkisi bayrağını taşıdığı devlete aittir. Fakat kıyı devletini ilgilendiren bir suç varsa o zaman kıyı devleti yargılamam yapabilir.
- Savaş gemisinde ise durum biraz daha farklıdır. Normal şartlarda savaş gemilerinin dokunulmazlığı ve yargı bağımsızlığı vardır. Fakat personelin vs. işlediği suç görevi dışında ise kıyı devleti yargılama yapabilir.

B. Karasuları

- Kıyı devletinin kara ülkesini çevreleyen ve Uluslararası Hukuka uygun olarak açıklara doğru belli bir genişlikte uzanana deniz kuşağına karasuları adı verilir.
- Günümüzde karasuları sınırı 12 mil olarak belirlenmiştir. Fakat bu durum değişiklik gösterebilmektedir.

– Türkiye’de Bakanlar Kurulu kararıyla karasuları, Ege’de 6 mil, Akdeniz ve Karadeniz’de 12 mil olarak belirlenmiştir.

- Kıyı devletleri karasularında aynı iç sularda olduğu gibi tam yetkilidir. Fakat bu durumda 2 istisnası bulunmaktadır.

1. Zararsız Geçiş Hakkı

- Ticaret gemilerinin direkt olarak geçme hakkı bulunmaktadır. (Teamül)
- Savaş gemilerinde ise hala tartışmalar sürmektedir.

2. Yargılama Yetkisi

- Yargı yetkisi ticari gemileri için iç sulardaki kurallarla aynıdır. Ek olarak eğer uyuşturucu madde kaçakçılığı söz konusu ise direkt olarak müdahale edebilir.
- Savaş gemilerinde ve ticari hizmetten bağımsız olarak kamu yararına kullanılan gemilere kıyı devletinin müdahale hakkı yoktur. Yapabileceği tek şey uyarmaktır.

C. Takımada Suları

- Öncelikle takım ada olabilme şartını yerine getirmelidir.
- İkinci olarak herhangi bir ana kara parçasında toprağı olmamalıdır.
- Takımada suları, takımadayı oluşturan adaların ve kayalıkların en uç noktaları birleştirilerek oluşturulmalıdır.
- Çizgilerin uzunluğu 100 deniz milini aşmamalıdır.

D. Boğazlar

- İki kara parçasının arasındaki 2 deniz alanının bağlayan dar, doğal deniz yoludur.
 - Uluslararası hukukta “dar deniz yolundan ne anlaşılması gerektiği tartışmalı olmakla birlikte deniz yolunun ne ölçüde dar olduğu onun hangi deniz alanı rejimine tabi tutulacağını belirlemektedir.
- Boğazın genişliği karasularından daha fazla ise boğaz, açık deniz hükümlerine tabi olur.
- Boğazlar “Ulusal Boğazlar ve Uluslararası Boğazlar” olmak üzere 2’ye ayrılır.

1. Ulusal Boğazlar

- Tek bir devletin sınırları içerisinde kalan ya da kapalı bir deniz alanına çıkan boğazlara Ulusal Boğazlar denilmektedir.
- Ulusal Boğazların hukuksal rejimi kıyısında bulunduğu devletin ulusal hukukuna göre düzenlenmektedir.
- Eğer bir Ulusal Boğaz, uluslararası andlaşmanın konusu olursa “Uluslararası Boğaz” adını alır.

2. Uluslararası Boğazlar

- Uluslararası Boğazlar;
 - Açık Deniz – Açık Deniz
 - Açık Deniz – Münhasır Ekonomik Bölge
 - Açık Deniz – Karasuları
 - Münhasır Ekonomik Bölge – Münhasır Ekonomik Bölge
 - Münhasır Ekonomik Bölge – Karasuları, deniz alanlarını birbirine bağlayan
 - Herhangi bir Uluslararası Antlaşmanın konusu olan boğazlara “Uluslararası Boğazlar” denir.

- **Günümüz Uluslararası Deniz Hukuku Sisteminde 3 tür geçiş hakkı mevcuttur:**

A. Zararsız Geçiş Hakkı

- Bir boğaz, Uluslararası Deniz Alanlarını birbirine bağlamıyorsa o boğaz için “Zararsız Geçiş Rejimi” uygulanır.
 - Karasuları – Münhasır ekonomik Bölge
 - Karasuları – Açık Deniz, durumları Zararsız Geçiş Rejimine tabidir.

B. Transit Geçiş

- Bir boğaz, Uluslararası Deniz Alanlarını birbirine bağlıyorsa, o boğaz için “Transit Geçiş Rejimi” uygulanır.
 - Münhasır Ekonomik Bölge – Münhasır Ekonomik Bölge
 - Açık Deniz – Açık Deniz
 - Münhasır Ekonomik Bölge – Açık Deniz
- Transit Geçiş, Zararsız Geçişe nazaran daha serbest bir geçiş rejimidir.
 - Denizaltıları suyun altından istediği gibi gidebilir. Su üzerinden geçme zorunlulukları yoktur.
 - Gemilerin geçişlerini önceden kıyı devletine bildirme zorunlulukları yoktur.
- Transit Geçiş, sürekli “duraksız” olmalıdır.
- Transit Geçiş, Deniz Trafiğini zarar vermeyecek bir biçimde hızlı olarak yapılmalıdır.
- Transit geçiş hakkını kullanan tüm ticaret ve savaş gemileri, geçiş sırasında kıyı güvenliğine ya da düzenine karşı herhangi bir ihlal oluşturacak eylemden hareketten , devlete karşı kuvvet kullanma ya da kuvvet kullanma tehdidinden de kaçınılmalı.
- Bu arada kıyı devleti de transit geçişle ilgili uluslararası hukuka uygun olarak geçişin güvenliğini sağlamak bakımından üzerine düşen yükümlülüklerle uygun olarak geçişle ilgili yolları belirleme ve bunlarla ilgili kılavuzluk görevi sunma yükümlülüklerine sahiptir.

C. AD HOC Geçiş rejimi

- Bir boğazın geçiş rejimi uluslararası bir antlaşma ile belirlenmişse burada “Ad Hoc Geçiş Rejimi” uygulanır.
- İlgili Geçiş Rejiminin kelime anlamı, O olaya özgün, o olaya ait anlamlarına gelir. Kelime anlamından da anlaşılabilceği üzere yapılan uluslararası antlaşmada, gemilerin hangi koşullarda, hangi şekillerde, kaç tonaj ağırlıkla, vs. geçecekleri belirlenebilir.
- Antlaşmada, Transit Geçiş rejimi kabul edilmiş olabilir. Yine de boğazın geçiş rejimi bir uluslararası antlaşma ile belirlendiği için burada Ad Hoc Geçiş rejimi vardır.
 - Uluslararası Antlaşmada Geçiş rejiminin Transit geçiş rejimi olarak belirlenmesi sık sık yazılan bir maddedir.
- Türk Boğazları Ad Hoc Geçiş rejimine Tabidir.

Türk Boğazları

- Günümüzde Türk Boğazları Montreux (Montrö) Boğazlar sözleşmesine tabidir.
- Sözleşmeye göre Türk Boğazları Çanakkale ve İstanbul boğazlarını kapmaktadır.
 - İstanbul Boğazı, Karadeniz’e Çanakkale Boğazı, Ege Denizi’ne doğru ulaşım ve iletişim sağlar.
- Montrö Boğazlar Sözleşmesine taraf olarak,
 - Türkiye, Büyük Britanya, Fransa, SSCB, Bulgaristan, Avusturalya, Yunanistan, Romanya, Japonya katılmıştır.
 - Japonya, 2. Dünya Savaşı ile andlaşmadan çekilmiştir.
- Montrö Boğazlar Sözleşmesi Türkiye’ye çok önemli 3 kazanç getirmiştir.
 - Boğazlar Komisyonu kaldırılıyor
 - Türkiye, boğazlarda asker bulundurma hakkını kazanıyor
 - Türkiye, kendini pek yakın bir savaş tehdidi altında hissederse, boğazlarda savaş zamanındaki yetkilerini kullanabilecektir.
- Montrö Boğazlar Sözleşmesi temelde 20 yıllık bir sözleşme olsa da “Boğazlarda Serbestçe Geçiş Hakkı” sonsuz olarak kararlaştırılmıştır.
- 20 yıllık süre bitmeden 2 yıl önce taraflardan birinin istemi üzerine 2 yıl sonra sözleşmenin biteceği kabul edilmiştir. Sözleşme bittikten sonra yeni sözleşmenin yapılması için bir konferansın toplanacağı kabul edilmiştir. Fakat hiçbir devlet böyle bir ön bildirimde bulunmamıştır.
- Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her 5 yılda bir tarafların istemi üzerine bazı maddelerin değiştirilebileceği de kabul edilmiştir. Fakat taraf devletlerden böyle bir bildirimde olmamıştır.
- Boğazlardan geçişler için “Geçiş Serbestisi” ilkesi esas alınmıştır.

a. Boğazlardan Geçişlerde Ticaret Gemileri

- Ticaret gemileri, barış zamanında ya da Türkiye’nin dahil olmadığı bir savaş döneminde, boğazlardan istediği şekilde, istediği şartlarda geçebilir.
- Türkiye’nin “yakın bir savaş tehdidi” altında olduğu durumlarda ticaret gemileri, barış zamanının koşullarında gibi istediği şekilde ve sadece gündüz geçebilir.

- Türkiye'nin savaş girdiği bir durumda ise Türkiye'nin savaşta olmadığı ticaret gemileri ancak ve ancak Türkiye'nin düşmanına hiçbir şekilde yardım etmemek koşul ile sadece gündüz geçebilir.

b. Boğazlardan Geçişlerde Savaş gemileri

- Barış zamanlarında,
 - Boğazlardan geçişlerde Karadeniz'e kıyısı olan ve olmayan olarak 2'li bir ayırım mevcuttur. Bu ayırım birçok teknik detaylarla düzenlenmiştir.
 - Karadeniz'e kıyısı olmayan devletlerin uçak gemilerinin, hattı harp gemilerinin ve denizaltılarının boğazlardan geçmeleri yasaklanmıştır.
 - Karadeniz'e kıyısı olan devletlerin uçak hattı harp gemilerinin, deniz altılarının belli şartlar içinde geçebileceği kabul edilmiştir.
 - Karadeniz'e kıyısı olmayan devletler 21 günden fazla boğazlarda kalamazlar.
- Savaş Zamanlarında eğer Türkiye tarafsızsa, savaşa dahil olmayan (tarafsız) devletlerin savaş gemileri barış zamanı koşullarına tabidirler.
- Savaş Zamanlarında eğer Türkiye tarafsız ise savaşa dahil olan devletlerin gemilerinin boğazlardan geçmesi yasaklanmıştır. Bu durumun 2 istisnası vardır.
 - Milletler Cemiyetinin (Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin) almış olduğu kararlara ilişkin geçişler
 - Bağlama limanından ayrılmış gemilerin buraya dönmesi
- Savaş Zamanında Türkiye savaşırsa ya da Türkiye kendini yakın bir savaş tehlikesi altında sayarsa, Türkiye geçişlerde istediği gibi davranabilir.

2. Uluslararası Deniz Alanları

1. Devletin belirli egemen haklara sahip olduğu Uluslararası Deniz Alanları

A. Bitişik Bölge

- Kıyı devletin karasularına bitişik olan ve belli bir uzaklığa kadar kıyı devletine birtakım denetleme ve cezalandırma yetkileri kazandıran deniz alanıdır.
- Kıyı devleti temelde sadece Gümrük, Maliye, Sağlık, Göç konularında denetleme ve cezalandırma yetkisine sahiptir.
 - Hala tartışılmakla birlikte, devletler güvenlik amacı ile de bitişik bölge ilan etmektedirler.
- Bitişik Bölgenin kapsamının genişletilmesi kapsamında Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi 303. maddesinde Arkeolojik Bitişik Bölge kavramı literatüre kazandırılmıştır.
 - Arkeolojik Bitişik Bölge kavramı teamül niteliği taşımamaktadır.
- İlk başlarda Bitişik Bölgenin genişliği, esas çizgiden başlayarak en çok 12 mil olarak belirlense de Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine de bu genişlik en fazla 24 mil olarak değiştirilmiştir.
- Bir kıyı devletin bitişik bölgeye sahip olması için belirlenen bölgenin Bitişik Bölge olduğunu ilan etmesi ve o bölgede birtakım yetkiler kullanacağını bildirmesi gerekir.

B. Balıkçılık Bölgesi

- Devletlerin tek taraflı ilanları ile oluşturulur.
- 2 çeşidi vardır.

aa. Münhasır Balıkçılık Bölgesi

– Esas hattan başlayarak kara sularının dışında en çok 12 mil olan deniz alanıdır.

bb. Balıkçılık Tercihli Hakları

– Münhasır Balıkçılık Bölgesinden sonra başlayan açık denizlerde balıkçılık konusunda kıyı devletlerine diğer devletlere nazaran öncelik tanınması durumudur.

C. Münhasır Ekonomik Bölge

- Esas Çizgiden başlayarak en fazla 200 mile kadar uzanan ve bu bölgede kıyı devletine münhasır bazı ekonomik haklar ve yetkiler tanınan deniz alanıdır.
- Münhasır Ekonomik Bölgeden anlaşılması gereken sadece su değil o alan içinde var olan her türlü maddedir.
- Münhasır Ekonomik Bölgede kıyı devletine tanına iki grup hak vardır;

aa. Doğal Kaynaklar (ikiye ayrılır)

- Canlı Doğal Kaynaklar
- Madenler ve Cansız Öteki Doğal Kaynaklar

bb. Ekonomik Haklar

- Deniz Alanından Enerji üretilmesi, tesis kurulması vs.
- Kıyı Devletinin temelde 3 ana noktada yetkisi vardır.
- Her türlü tesis, araç-gerecin bu alana kurulması ve kullanılması
- Çevre korunması ve düzenlenmesi
- Bilimsel araştırma yapılması.
- Kıyı devleti Münhasır ekonomik Bölgesini kullanırken kimsenin hakkını ihlal etmemesi gerekir. Fakat bu durum kendi hakkından feragat etmesi manasına da gelmez
- Münhasır Ekonomik Bölge ilan eden kıyı devleti isterse bölgede kendi vatandaşları haricindeki kişilerin balıkçılık yapmasına izin vermeyebilir.
- Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine kapsamında gerek münhasır ekonomik bölgeleri kullanma hakkına sahip devletler için gerek komşu devletler için kıyı devleti münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırmasını uluslararası hukuka uygun ve hakkaniyeti gözeterek gerçekleştirmek zorundadır.
- Çözüm Uluslararası andlaşma yapılarak sağlanır.

D. Kıta Sahanelığı

- Kıyı devletinin kara ülkesinin denizin altında süren doğal uzantısına kıta sahanlığı denir.
- Kıyı devleti, var olduğu andan itibaren doğal olarak bir kıta sahanlığına sahiptir, herhangi bir ilan yapmasına gerek yoktur ve bu kıta sahanlığı üzerinde münhasıran egemenliğı vardır.
- Kıta sahanlığı ilk olarak Truman Bildirisi ile ortaya çıkmıştır. Yine bu bildiride kıta sahanlığının, deniz yatağının 200 metre derinliğine kadar olan bölümün kıta sahanlığı kabul edildiğı belirtilmiştir.

- Eğer coğrafi koşullar el veriyorsa kıta sahanlığının 350 metreye kadar çıkabileceği bir teamül kuralı haline gelmiştir.
- Kıta sahanlığında devletlerin hakları 2 türe ayrılır;
- Madenler ve öteki cansız kaynaklar
- Deniz yatağı ve toprak altı ile sürekli fiziksel dokunma durumunda bulunan canlılar.
- Kıta sahanlarının sınırlandırılması bir andlaşma ile uluslararası hukuka uygun olarak hakkaniyete göre yapılır.

NOT:

- Kıta sahanlığı ile Münhasır Ekonomik bölge arasında çok önemli 2 fark bulunmaktadır.**
- Münhasır ekonomik bölgede ilan yapmak şart iken kıta sahanlığında ilana gerek yoktur.
 - Münhasır ekonomik bölge deniz içinde yaşayan balıklar vs. kapsarken kıta sahanlığı denizin içinde yaşayan canlılardan yararlanmaya imkân tanımaz.

2. Açık Deniz ve Uluslararası Deniz Yatağı

A. Açık Deniz

- Hiçbir devletin ülkesine girmeyen Uluslararası Deniz Alanına verilen isimdir.
- Kıyısı olsun ya da olmasın her devletin açık denizlerden yararlanma hakkı vardır.
- Açık denizlerde buluna devletler hangi ülkenin bayrağını taşıyorsa o yasalara tabidir.
- Bu durumun istisnası olarak bir geminin
 - Deniz Haydutluğu
 - Köle Ticareti
 - Uyuşturucu Maddeler Kaçakçılığı
 - İzinsiz Yayın yapma, suçlarından birini işlediği şüphesi varsa herhangi bir uyruk gözetmeksizin denetim ve cezalandırma yetkileri vardır.
 - Fakat bu denetim gerçekleştirilirken geminin ticaret gemisi olması gerekir. Savaş gemilerinde ya da ticari nitelik taşımadan kamu hizmetinde kullanılan gemilerin açık denizlerde dokunulmazlığı vardır.
- Bir yabancı gemi kıyı devletinin egemenliğini ihlal ettikten sonra açık denizlere kaçarsa kıyı devletinin gerektiği durumlarda limana çekip sorgulama, batırma ya da kesintisiz izleme hakkı vardır.

B. Uluslararası Deniz yatağı

- Birleşmiş Milletler tarafından insanlığın ortak malı kabul edilmiştir. Hiçbir devlet bu bölgede egemenlik iddia edemez.
- Bu alanda yapılacak bir çalışma ancak insanlığın yararına uygun olarak gerçekleştirilmelidir.
- Uluslararası Deniz Yatağının işletilmesi, düzenlenmesi Deniz yatağı Uluslararası Otoritesi tarafından yapılmaktadır.
- Bölgede açılan bir işletme olursa oradan sağlanan gelir Deniz Yatağı Uluslararası Otoritesi tarafından tüm ülkelere hakkaniyet gözetilerek paylaştırılacaktır.

Deniz Alanlarının Sınırlandırılması

Devletler, özellikle Münhasır Ekonomik Bölge, Kıta Sahanlığı gibi veya deniz alanlarının sınırlı olması, ilgili deniz alanının yakınlarında adanın/adaların bulunması, kıyı şekilleri gibi temel noktalarda kimi zaman anlaşmazlığına düşerler.

Bu tür anlaşmazlıklar kimi zaman devletlerin aralarında yaptıkları bir antlaşma ile kimi zaman da bir mahkeme veya hakem eşliğinde çözüme kavuşturulmaya çalışılır.

Devletler, istedikleri gibi antlaşma yapmakta özgür olmakla birlikte devamlı artan bu anlaşmazlıklar sonucunda Uluslararası Adalet Divanı bir içtihat geliştirmiştir.

Geliştirdiği bu içtihatla sıralı olmamakla beraber şu 3 yol izlenir:

- Eşit Uzaklık Çizgisi
- Hakkaniyet Prensipleri
- Hakça Çözüm

Eşit Uzaklık Çizgisi

- Adından da anlaşılacağı üzere iki devlet arasındaki deniz alanı ikiye bölünerek ayrılır.
- Eşit Uzaklık Çizgisi mutlak nitelikte teamül kazanmış bir metot değildir.
- Genellikle bir başlangıç olarak kullanılır.

Hakkaniyet Prensipleri

Hakkaniyet prensiplerinde bölgenin tüm unsurları dikkate alınır:

Coğrafi Unsurlar

- Kıyılarının Uzunluğu
- Kıyılarının Girintili-Çıkıntılı olup olmaması
- Kıyılarının Genişliği
- Adalar

Coğrafi Olmayan Unsurlar

- Ekonomik Gereksinimler
- Tarihsel Haklar
- Ulaşım İle İlgili Faktörler
- Çeşitli Sınır Andlaşmaları
- Hakkaniyet Prensiplerinde Coğrafi Unsurların Coğrafi Olmayan Unsurlara nazaran daha önemli bir yer tutmaktadır karar verilirken
- Uluslararası Adalet Divanı'nın her kararda uygulama zorunluluğu olmadan "Coğrafyanın Üstünlüğü Prensipleri" şeklinde bir içtihadı dahi oluşmaya başlamıştır.

Hakça Çözüm

- Bu kısımda Hakkaniyet Prensiplerinin Sınırlama sorununa “Hakça Çözüm” sağlayıp sağlamadığı kontrol edilir.

Ölçülü/Orantılı olma

- Bulunan çözüm, devletlerin kıyı uzunlukları, girinti-çıkıntı, koylar, adalar dikkate alınarak orantılı bir biçimde yapılabilmiş mi o kontrol edilir.
- Diğer bir deyişle oransal olarak adaletin sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilir.
- Örnek olarak, daha uzun kıyılara sahip bir devlet ile daha kısa kıyılara sahip iki devletin aralarında mesafe 100 mildir. Bu iki devletin arasındaki mesafe 50-50 olarak bölmek “Hakça bir Çözüm” tesis etmeyecektir. Kıyıların uzunluğuna göre başka bir şekilde oranlanmalıdır.

Kıyıların Önünü kapatmama:

- Bir kıyı devletinin ulaşımının sağlanabilmesi için, açık denizlere ulaşabilmesi için kıyılarının önünün kapanmaması gerekir.
- Örneğin 100 deniz mili alanı 95-5 şeklinde ayırıp diğer devletin kıyısının önünü kapatmak Hakça bir Çözüm olmayacaktır.
- Son olarak Orantılı olmaya çalışmak ve/veya kıyılarının önünü kapatmama hakkaniyet bakımından çok daha önemli bir etkenin de zarar görmesine izin verilmemelidir.

Sınırlandırmada Adalar

- Sınırlandırma yapılırken temelde Adaların hangi devlete ne kadar yakın olduğu ve üzerinde sosyal hayatın, ekonomik yaşamın bulunup bulunmadığı kontrol edilir.
- İhtilaf yaşanan ülkenin kıyılarına yakın olan adalar genel olarak fazlaca sınırlandırılmış bir biçimde katılırlar sınırlandırmaya.
- Üzerinde Sosyal Hayat, Ekonomik Yaşam barındırmayan adalar tümünden ihmal edilirler.

Devletin Sorumluluğu

Yükümlülük

- Kişinin bir durum için hukuki olarak bir zorunluluğunun bulunması durumudur.

Hesap Verilebilirlik

- Kişinin yaptığı eylemden dolayı 3. kişilere karşı hesap verme zorunluluğunun olması durumudur.

Devletlerin belli başlı sorumlulukları, yükümlülükleri ve gerçekleştirdikleri eylemler sonucunda hesap vermesi gereken kurum, kuruluş, organlar vardır. Peki “Devletin Eylemi” ne demektir?

Devletin Eylemi

- Devletin yasama, yürütme, yargı bağlamında kamusal güç kullanan organlarının/Elemenlerinin gerçekleştirmiş olduğu eylemler “Devletin eylemi olarak kabul edilir.
- Devletin elemanlarıyla “Kurumsal bir bağı” bulunması gerekir
- Devlet-Polis
- Devlet-Üniversite Hocası
- Devlet-Mahkeme Kararı

Devletler Hangi Eylemlerinden Sorumludurlar?

Sorumluluk

- Kişinin hukuken bir yükümlülüğü olmasa da ahlaki olarak bir zorunluluğunun bulunması durumudur.

Uluslararası hukukta, bir devletin gerçekleştirdiği eylemden sorumlu olup olmayacağını tespit etmek için iki maddelik bir test uygulanır.

a. Isnat

- Birleşmiş Milletlerin Uluslararası Hukuk Komisyonu tarafından çıkarılmış olan “Uluslararası hukuka aykırı eylemlerinden dolayı devletin sorumluluğuna ilişkin maddeler” adlı bildirinin 2. Maddesi isnat ile alakalıdır.
- Bu madde gerçekleştirilen eylemin ilgili devlete isnat edilebilir olmasını şart koşturmuştur.
- Isnat, davanın “Usul” kısmını oluşturur.

b. Uluslararası hukuka uygunluk

- “Uluslararası hukuka aykırı eylemlerinden dolayı devletin sorumluluğuna ilişkin maddeler” adlı bildirinin 1. Maddesi Uluslararası hukuka aykırılık ile ilgilidir.
- Devlete isnat edilen eylem, Uluslararası hukuk bağlamında bir aykırılık teşkil etmekle birlikte Uluslararası hukuktan kaynaklanan bir yükümlülüğü ihlal etmemelidir.
- Uluslararası Hukuka Uygunluk davanın “Esas” ile ilgili kısmını oluşturur.

ÖRNEK: İSSA DAVASI

Türkiye, Kuzey Irak’ta operasyon yapıyor. 3 kişi operasyon kapsamında gözaltına alınıyor ve belli bir süre sonra serbest bırakılıyor. Serbest bırakılan 3 kişi durumu hemen AİHM’ye taşıyor, Türkiye’nin AİHS’nin 5. Maddesini ihlal ettiğini iddia ediyorlar. AİHM, eylemin Türkiye’ye “isnat” edilebileceğini kabul etmekle beraber Uluslararası Hukuk kapsamında bir yükümlülüğü ihlal etmediğine karar vermiştir.

Uluslararası Hukukta Sorumluluk hallerine Dair Bazı Senaryolar
Senaryo 1

Bir devlet kendi elemanını başka bir devletin tam ve münhasır yetkisine bırakıyorsa o devletin elemanının eylemi “borç alan (tam ve münhasır yetkinin bırakıldığı) devlete” isnat edilir.

- Esat, askerlerini Rusya’nın tam ve münhasır yetkisine bırakırsa Esat’ın askerlerinin yaptığı eylemlerden Rusya sorumlu olur.

Senaryo 2

Bir devlet kendi elemanını bir Uluslararası Örgütün tam ve münhasır yetkisine bırakıyorsa o devletin elemanının eylemi borç alan Uluslararası Örgüte isnat edilir.

- Bu durum daha çok Birleşmiş Milletler barış operasyonlarında gerçekleşir.

Senaryo 3

Devletin bir elemanı üzerinde hem devletin hem de borç alanın birtakım yetkileri mevcutsa (Devlet borç alana yetki vermiştir ama verilen bu yetki tam ve münhasıran bir yetki değildir.) bu durumda o eleman üzerinde kimin “EFEKTİF KONTROLÜ” varsa eylem onun eylemidir. Hem borç alanın hem de borç verenin aynı anda “EFEKTİF KONTROLÜ” bulunabilir.

ÖRNEK: Srebrenitsa Katliamı’nda bir bölüm

Birleşmiş Milletler 7. Başlık altında düzenlediği operasyonda Hollanda’ya asker gönderiyor. Ordunun komutanı Birleşmiş Milletlerin bir subayıdır. Fakat Birleşmiş Milletlerin sahip olduğu yetki tam ve münhasır bir yetki değildir. Birtakım yetkiler Birleşmiş Milletler de birtakım yetkiler de her milletin ordusunun komutanındadır.

Operasyon bölgesinde sivillerin yaşadığı bir kamp mevcuttur. Bu kampın güvenliği Hollanda tarafından sağlanmaktadır. Sırplar, Hollanda’nın koruduğu bu kampın etrafını sarıyorlar, askerleri yakalıyorlar ve kampta aradıkları 4 kişiyi istiyorlar. Önce Hollanda’nın ardında da Birleşmiş Milletlerin izni ile 4 kişi Sırlara teslim ediliyor. Sırplar bu 4 kişiyi öldürüyorlar.

Olaydan sonra 4 kişinin ailesi yerel mahkemede Hollanda’ya dava açıyor:

- Eylem Hollanda’nın eylemidir (İSNAT)
- Hollanda, o vatandaşların güvenliğini sağlamakla yükümlüydü. Yapılan eylem Uluslararası alanda bir yükümlülüğün ihlalidir. (Uluslararası Hukuka Aykırılık) Savlarını ileri sürüyorlar.
- En son Hollanda Yüksek Mahkemesi hem Hollanda hükümetini hem de Birleşmiş Milletlerin suçlu olduğunu fakat Birleşmiş Milletlere bir ceza vermesinin mümkün olmadığını belirtiyor.

Ayrıca Hollanda Hükümetinin askerler üzerinde Efektif Kontrolü mevcuttur. Eğer isteseydi 4 kişiyi vermeye bilirdi.

Senaryo 4

Bir devlet, başka bir devletteki isyancı guruba silah yardımı, parasal yardım, askeri eğitim vs. yardımlarında bulunuyor. İsyancı gurup ise almış olduğu yardımlarla insan hakları ihlalinde bulunuyor ya da savaş suçu işliyor. Bu noktada yardım eden devletin bir sorumluluğu şu şekilde bulunur:

- “Yardım yapan devlet ile isyancı gurup arasında bir Efektif Kontrol var mıdır” ilk olarak bu tespit edilir.

- Eğer Efektif Kontrol varsa isnat (usul tamamlanır) vardır ve soruşturmaya başlanır.
- Eğer Efektif Kontrol yoksa o zaman iki husustan biri var mı diye kontrol edilir.
- Yardım eden devletin isyancı guruba, isyan ettiği devlete karşı bir saldırı direktifi var mı yok mu bu tespit edilir.
- Ya da
- Yardım eden devlet, isyancı gurubun bu eylemini önceden bilme ya da bilebilecek durumda olup olmadığı kontrol edilir.

ÖRNEK: NİCARAGUA – ABD Davası

Nikaragua’da komünist bir hükümet başa geçiyor. ABD içerideki bir isyancı guruba yardımda bulunuyor. Yardımı alan isyancı gurup hükumete darbe yapmaya kalkıyor. Buradaki eylem ABD’nin midir, sorumluluk ABD’ye mi aittir?

Mahkemenin Cevapları

- Başka bir ülkedeki isyancı guruba yardımda bulunmak o ülkenin iç işlerine karışmaktır.
- Sadece yardımda bulunmak bir kuvvet kullanmak değildir.
- ABD ile isyancı gurup arasında bir KURUMSAL BAĞ bulunmamaktadır.
- Olayda ABD’nin bir direktifi bulunmamaktadır. Ayrıca ABD durumu bilme ya da bilebilecek durumda da değildir. (EFEKTİF KONTROL Testi)
- Bu yüzden Eylem ABD’ye isnat edilemeyeceği için ABD’nin bir sorumluluğu yoktur.

Sorumluluğu Ortadan Kaldıran haller

Bazı durumlarda bir devlete isnat edilen bir olay vardır fakat gerçekleştirilen eylem Uluslararası Hukuka aykırı olmadığı için eylemi gerçekleştiren devletin bir sorumluluğu yoktur. Bu durumlar 4 halden ibarettir. Uluslararası Hukukta en çok karşılaşılan durum Meşru Müdafaa’dır.

1. Meşru Müdafaa (SELF DEFENCE)

- A devleti, B Devletinde bulunan azılı bir suçluyu B devletine haber vermeden çok hızlı bir şekilde alıp çıkıyor
- A devletinin olayda gerçekleştirdiği bir eylem vardır (İSNAT)
- Fakat gerçekleştirilen eylem Uluslararası hukuka aykırı bir eylem olmakla beraber Uluslararası Hukuk bu eylemin bazı durumlarda yapılabileceğini belirtmiştir. (Aykırılık yok)

2. Karşı Önlem

3. Zaruret hali

4. Mücbir Sebep (FORCE)

İnsan Haklarının Felsefesi ve Tarihsel Gelişimi

Tarihsel süreci izlediğimiz zaman siyasal iktidarın, özellikle Batılı devletlerde, halkı ağırlıklı olarak ezdikleri ve doğal olarak sahip oldukları birçok haktan mahrum bıraktıkları görülmüştür. İnsan Haklarının da çıkış noktası temelde budur. İnsan Haklarının ilk ortaya çıkışında siyasal iktidar tarafından baskı gören insanlar, sahip oldukları hakları felsefi olarak, ahlaki açıdan ileri sürmüşler. Fakat tarihsel süreç ilerledikçe İnsan Hakları da Uluslararası belgelerle koruma altına alınmış oluyor.

İnsan onuru

- İnsan Haklarını koruyan yazılı metinler incelendiğinde İnsan Hakları kavramının temellendirilmesi kullanılan kavramlardan biridir.
- İnsanın sırf insan olduğu için, kendi başına bir değerinin olduğu için doğuştan, doğal olarak sahip olduğu birtakım haklar vardır. İnsan Onuru direkt olarak bu şekilde tanımlanabilir.
- İnsan Onuru kavramı aynı zamanda tüm insanların birbirine eşit olduğunu da temellendiren bir kavramdır.
- İnsan Onurunu sistematik bir şekilde ahlaki düzen üzerine oturtan ilk düşünür İmmanuel Kant'tır.

– İnsan diğer varlıklardan farklı olarak ahlaki seçimler yapabilme yetisine sahiptir.

– Bu seçimler ile iyiyi kötünden ayırabilir.

– Kendisi için çeşitli kurallar, kararlar yasalar oluşturabilir.

– Bu da insanı diğer varlıklardan farklı bir konuma getirir.

- İnsan Onuru kavramının iyi bir temel olmasına karşın yeterli bir kavram olamamıştır.
- Tarihin çeşitli dönemlerinde köleler, kadınlar, muhalifler gibi azınlıktan kalan kimselerin bu hakları kullanmaları her koşulda mümkün olamamıştır.
- Bu perspektiften bakıldığında İnsan Onuru kavramının somut durumlarda İnsan Onurunun gerekçelendirmesinde pek yeterli olamadığı görülür.

Doğal Hukuk/ Doğal Haklar Teorisi

- Doğal Hukuk teorisine göre pozitif hukukun da üzerinde yer alan ve pozitif hukukun dahi ihlal edemeyeceği çeşitli ilkeler ve yasalar bulunuyor. Yani insanların pozitif hukuk olmasa dahi sahip oldukları birtakım haklar vardır.
- Doğal Hukukçular bu tanımları “tabiat Hali” ve “Sosyal Sözleşme” kavramları ile gerekçelendiriyor.

– İnsanlar, devletlerin kurulmasından önce de “Tabiat Halinde” ile yaşıyorlardı. Ancak güvenlik sebebi ve çeşitli sebepler sonucunda “bir sözleşme ile” devleti meydana getirdiler.

– İnsanlar, devlet kurulmadan önce de çeşitli haklara sahiptiler. Devletin kurulması ile de bu haklarını devlete devretmedikleri için devletin bu doğal haklara müdahale etmesi İnsan Haklarına aykırı bir tutum oluşturmaktadır.

– Eğer devlet bu haklara zorla müdahale ederse Devlet-Toplum sözleşmesini ihlal etmiş olur ve insanların devlete riayet etme yükümlülüğü ortadan kalkar.

İnsan Haklarının Sınıflandırılması

- Sınıflandırmalar İnsan Haklarının ortaya çıkış sürecindeki toplumsal dinamiklerin daha iyi anlaşılması üzerine ortaya çıkar.
- Yapılan bu sınıflandırma da hiçbir hakkın bir diğerine herhangi bir üstünlüğünü yoktur. Herhangi bir altlık-üstlük durumu ortaya çıkarmaz.
- Bu duruma İnsan Haklarının Bütünlüğü İlkesi denir.

A) Birinci Kuşak Haklar

- Birinci Kuşak Hakların fikri gelişimi 17. ve 18. Yüzyıllar ile başlamıştır.
 - Birinci Kuşak Haklar, Burjuvazinin, Aristokrasiye karşı verdiği savaş sonucu kazandığı Medeni ve Siyasal Haklar olarak da tanımlanabilir.
 - Birinci Kuşak haklar, temel olarak devletin saygı göstermesi gereken, müdahale etmemesi gereken, devletin keyfi olarak ortadan kaldıramayacağı ve bu pasif bir tutum takınması gereken haklardır.
- Yaşam Hakkı,
- Kişi Dokunulmazlığı,
- Eşitlik Hakkı,
- Seçme-Seçilme Hakkı,
- İfade Özgürlüğü Hakkı

B) İkinci Kuşak Haklar

- İkinci Kuşak Hakların ortaya çıkışları 19. ve 20. Yüzyıllardaki ekonomik ve sosyal durumlardaki gelişmelere paralel olarak ortaya çıkmıştır.
 - Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan işçi sınıfının burjuvazi ile olan savaşı sonunda kazandığı Ekonomik ve Sosyal Haklar olarak da tanımlayabiliriz.
 - İkinci Kuşak Haklarla devletin bir kamu hizmeti sunma yükümlülüğü de açığa çıkmıştır. Çünkü 19. Yüzyılda artık insanların mülkiyet hakkı olmasına rağmen bu mülkiyet hakkını kullanabilecek kadar bir geliri yoktu. İşte bu gibi problemlerin çözülmesi üzerine vardır İkinci Kuşak Haklar.
- Sendika Kurma Hakkı,
- Barınma Hakkı,
- Dinlenme Hakkı,
- Sağlık Hakkı,
- Eğitim Hakkı

C) Üçüncü Kuşak Haklar

- Özellikle 2. Dünya Savaşı'nda sonraki dönemde ortaya çıkan haklardır.
 - Dayanışma Hakları olarak adlandırılan bu haklar hala oluşma aşamasındadır.
 - Birinci ve İkinci Kuşak haklar bir sınıf çatışması sonucu ortaya çıkmış olsa da Üçüncü Kuşak Haklar kişiler, gruplar, sınıflar, devletlerarası karşılıklı iş birliği ile ortaya çıkıyor.
- Çevre Hakkı
 - Gelişme Hakkı
 - Barış Hakkı
 - İnsanlığın Ortak Mirasına Saygı Hakkı

İnsan Haklarının gelişimi, tarihçe göz önüne alınarak uluslararası alanda “Normatif Düzeyde” 3 döneme ayrılır.

A) Birinci Dünya Savaşı Öncesi Dönem

- Bu dönem de dikkat edilmesi gereken iki husus var. Bunlardan birincisi Kölelik sorunu
 - Köleliğin ve köleliğin ticaretinin yapılmasının evrensel ahlaka aykırı olduğu 1815 Viyana Kongresi'nde kabul edilmiştir.
 - Fakat köleliğin tam anlamıyla kaldırılması/devletlere pozitif hukuk çerçevesinde böyle bir yükümlülük verilmesi 1926 yılında yapılıyor.
- Bu dönemde dikkat edilmesi gereken ikinci bir husus da savaş hukukuna dair kuralların kodifiye edilmesidir.

B) İki Dünya Savaşı Arası Dönem

- Bu dönemde yapılan çalışmaları-dan biri Milletler Cemiyeti'nin ve Millet Cemiyeti Sözleşmesi'nde yer alan Uluslararası çalışma örgütünün kurulmasıdır.
- Yine bu dönemde Azınlık Haklarına dair iki çeşit düzenleme getiriliyor.
 - Birinci düzenleme Ayrımcılık Yasağının azınlıklara da uygulanması ve yasa önünde eşitliğin sağlanmasına ilişkin düzenleme
 - İkinci Düzenleme de ise azınlıkların dil, kültür, eğitim gibi konularda kimliklerinin korunması ve geliştirilmesi adına devletlere getirilen yükümlülükler söz konusudur.

C) İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dönem

- Uluslararası Hukuk Alanında bugünkü normatif düzeyde İnsan Haklarının temellerini oluşturan gelişmeler İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Birleşmiş Milletlerin kurulmasıyla beraber yaşanmaya başlıyor.

- Birleşmiş Milletler şartında İnsan Haklarına yönelik çeşitli düzenlemeler vardır. Ancak Birleşmiş Milletler üyesi olan devletlere somut yükümlülükler getiren ve somut yükümlülüklerin ihlal edilmemesi için oluşturulan herhangi bir denetim mekanizması bulunmamaktadır.
- Birleşmiş Milletler İnsan Haklarının ihlal edilmesini önlemek amacıyla Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun bir çağrısıyla İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi kabul ediliyor. Fakat Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun kabul etmiş olduğu bu bildirinin herhangi bir hukuki bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Fakat bu bildiri daha sonra ortaya çıkacak olan sözleşmelere siyasi ve ahlaki yönden öncülük edecektir.
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin bağlayıcılık kazanması amacıyla imzalanan iki tane sözleşme mevcuttur. İkiz sözleşmeler olarak da tanımlanırlar.

– Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi

– Birleşmiş Milletler Kültürel, Ekonomik ve Sosyal Haklar Sözleşmesi

- 1966 yılında imzaya açılan bu “İkiz Sözleşmeler 1976 yılında yürürlüğe girmiştir. 2000'lerin başlarında Türkiye'de her iki sözleşmeye taraf olmuştur.
- Birleşmiş Milletlerin çeşitli organları, yaptıkları çeşitli çalışmalarla İnsan Haklarının Uluslararası alandaki normatif temellerinin hazırlanmasında katkıda bulunuyor. Ancak Birleşmiş Milletler bünyesinde İnsan Haklarına yönelik olarak esas çalışma yapan organ Ekonomik ve Sosyal Konsey ve bu konsey bünyesinde bulunan İnsan Hakları Komisyonudur.
- İnsan Hakları Komisyonu 2006 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kararıyla yerini İnsan Hakları Konseyi'ne bırakıyor.
- Günümüzde Birleşmiş Milletler bünyesinde İnsan Hakları başta olmak üzere çeşitli özel konulara ilişkin sözleşmelerin büyük çoğunluğu bu Konsey tarafından yapılmaktadır.

Birleşmiş Milletler Bünyesinde Denetim Sistemi

Birleşmiş Milletler Bünyesinde iki tür denetim mekanizması vardır:

- Şarta Dayalı Denetim Sistemi
- Sözleşmeye Dayalı Denetim Sistemi

A) Şarta Dayalı Denetim Sistemi

- Şarta Dayalı Denetim Sistemi, Birleşmiş Milletler organları tarafından gerçekleştirilen genel denetimdir.
- Birleşmiş Milletler şartındaki düzenlemelere dayalı olduğu için şarta dayalı denetim sistemi olarak adlandırılıyor.
- Şarta Dayalı Sistemi, genel ve sistematik insan hakları ihlallerine yönelik Birleşmiş Milletler organları tarafından yapılan bir denetim usulüdür.

a) Şikâyet Usulü

- İnsan Hakları ihlallerinin ağır ve yaygın ihlalleri sonucunda şikâyetlerin gizli bir şekilde araştırılması yetkisi tanır.
- Gizli bir şekilde araştırma ve soruşturma yetkisini İnsan Hakları Konseyi elinde bulundurur.
- Bu araştırma sonucu Konsey konuya ilişkin bir rapor hazırlar.
- Hazırlanan bu raporun bağlayıcı niteliği yoktur. Sadece ilgili devletlere tavsiye niteliği taşır.

b) Evrensel Periyodik Gözden Geçirme Mekanizması

- Bu denetim mekanizması ile Birleşmiş Milletler üyesi olan devletler 3-4 yılda bir olarak Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’na bir rapor sunarlar.
- Bu raporda kendi ülkelerinde İnsan Haklarını geliştirmeye yönelik ne gibi düzenlemeler yaptıkları yazmaktadır.

c) Özel Usuller

- Bir konuda Dünya’daki her devlete yönelik olarak bir gözlemci atayarak yahut bir çalışma grubu tayin ederek konuya ilişkin rapor hazırlanması durumudur.
- Eğitim Hakkı, Sağlıklı Çevre Hakkı, Gıda Hakkı vs.
- Şarta Dayalı Sisteme getirilmiş iki ciddi eleştiri bulunmaktadır.
- Denetim Usullerinin yaygın ve genel insan hakları ihlallerine yönelik olması ve alınan kararların bağlayıcı niteliğinin bulunmaması.
- Siyasi motiflerin göz önüne alındığı ve insan haklarını yoğun olarak ihlal eden devletlerin bu konuları pek fazla dile getirmemeleri bu sisteme yapılan en önemli eleştirilerdir.

B) Sözleşmeye Dayalı Sistem

- Birleşmiş Milletler bünyesinde hem İkiz Sözleşmeler hem de çeşitli özel konulara ilişkin insan hakları sözleşmeleri bünyesinde kurulan komitelerin denetimleri Sözleşmeye Dayalı Sistemi oluşturur.
- Özel konulu sözleşmeler
 - Her türlü ırksal ayrımcılığın kaldırılmasına yönelik sözleşme
 - Çocuk hakları sözleşmesi
 - Engelli kişileri haklarına dair sözleşme vs.
- Genel konulu sözleşmeler
 - İkiz Sözleşmeler
 - Türkiye, “herkesin zorla kaybetmeye karşı korunmasına ilişkin sözleşme dışında tüm sözleşmelere” taraftır.

- Sözleşmeye dayalı sistemde denetim mekanizmasını oluşturan unsur İnsan Halk Komiteleridir.
 - Bu komiteler aracılığı ile devletlerin sözleşmedeki yükümlülüklerine aykırı davranıp davranmadığı tespit edilir.
 - Kişilerin İnsan Halk Komitelerine bireysel başvuru yapabilmesi için taraf devletlerin ayrıca İnsan Halk Komitelerinin yargı yetkisini kabul etmesi gerekmektedir.
 - Sözleşmeye dayalı bir diğer denetim mekanizması ise sözleşmeye taraf devletlerin komiteye periyodik olarak rapor sunması ile gerçekleşiyor.
 - Eğer devletler komitenin yargı yetkisini kabul ettilerse komitelerin bireysel ve devletlerarası başvuruları inceleme yetkisi ortaya çıkar. Bunun sonucunda komite ilgili ülkeye yönelik bir ziyaret ayarlayıp devlete karşı içerik ve kapsam yönelik genel yorumlarda bulunabilirler.
 - Komiteler insan haklarına ilişkin bağımsız uzmanlardan oluşur. Bu durum şarta dayalı sisteme nazaran daha objektif sonuçlar doğursa da komitelerin yarı yargısal nitelikte olmaları durumu bayağı güçleştirmektedir.
- Son yıllarda komiteye yapılan eleştiriler,
 - Son yıllarda sözleşme sayısının çok fazla artması ve bu artmaya bağlı olarak komite sayılarının da artması ve komite sayılarının artmasıyla komitelerarası kararların iyicene tutarsızlaşmasıdır.
 - Sözleşmeye taraf her devlet sözleşme bağlamında rapor sundukları için bu durum artık hem mali hem de insan kaynağı bakımından sıkıntılı bir hal doğurmaya başlamıştır. Bu durum da direkt olarak etkililiği yok etmektedir.
- Bu kadar eksi yöne rağmen İnsan Haklarının korunması ve Geliştirilmesinde Sözleşmeye Dayalı sistemin çok ciddi yararları vardır.

Birleşmiş Milletler bünyesinde çalışmalar yapılırken Ekonomik ve Sosyal Konsey ve Genel Kurul her zaman bölgesel düzeyde çeşitli örgütlenmelerin kurulmasını teşvik ediyor. Bunun en temel sebebi bütün devletleri kapsayacak etkili bir denetim mekanizmasının ve sisteminin kurulması daha zor iken, bölgesel düzeyde birbirine benzer devletler arasında bir denetim mekanizmasının kurulması daha kolay olmasıdır. Bu bağlamda ilk olarak Avrupa Konseyi'ne bakacağız.

1) Avrupa Konseyi

- Avrupa Birliği'nin organlarından bir olan konseyden çok daha farklı başlı başına bir uluslararası örgüttür. İkisi birbirine karıştırılmamalıdır.
- Konseyin siyasi, ya da ekonomik bir amacı yoktur.
- Avrupa Konseyi'nin temel amacı,
 - İnsan Haklarının korunmasını,
 - Hukuk Devleti ilkesinin korunmasını,
 - Demokrasinin geliştirilmesini sağlamaktır.
- Avrupa Birliği'ne üye olan her devlet Avrupa Konseyi'ne üyedir. Aynı zaman da Avrupa Birliği'ne olmayan bazı devletlerinde Avrupa Konseyi'ne üye oldukları görülür. Türkiye bunlardan biridir.

- 1949 yılında kurulan Avrupa Konseyi'nin yapmış olduğu en önemli faaliyet Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesidir.
- 1950 yılında imzaya sunulan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1953 yılında yürürlüğe giriyor ve 1954 yılında da Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf oluyor.
- Türkiye aynı zamanda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin "bireysel başvuru" yetkisini 1987, zorunlu yargı yetkisini de 1990 yılında kabul ediyor.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne yönelik en önemli düzenlemelerden biri de 11. Protokoldür.
- 11. Protokol ile sözleşmede iki ayrı denetim mekanizması olarak bulunan "divan" ve "komisyon" birleştirilerek 1998 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kuruluyor.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne hem devletlerarası başvuru hem de bireysel başvuru yapılabilir.
- Bireylerden kasıt sadece gerçek kişiler değildir. Devlet tüzel kişileri haricinde diğer tüzel kişiler de bireysel başvuru yapabilirler.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Birleşmiş Milletler Komitelerinden en temel farkı kararlarının bağlayıcı nitelikte olmasıdır.
- Mahkemenin verdiği bir karar iç hukukta verilmiş olan bir kararın direkt olarak değişmesine yol açmaz.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarını denetleyen organ ise Avrupa Konseyi bünyesinde bulunan Bakanlar Komitesi'dir.

2) Amerikan Devletleri Örgütü

- Amerikan Devletleri Örgütü bünyesinde yapılan çeşitli çalışmalar sonucunda Amerika İnsan Hakları Komisyonu kuruluyor.
- Komisyon, 1959 yılında faaliyetine başlıyor
- Komisyonun gerçekleştirdiği en önemli hareketlerden biri 1978 yılında Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmesi ve bu sözleşme ile denetim mekanizması görevi gören Amerikan İnsan Hakları Mahkemesi göreve başlamasıdır.
- Mahkemenin önüne bir dava götürebilmek için üye devletlerin mahkemenin yargı yetkisini kabul etmesi gerekiyor.
- Amerika İnsan Hakları Mahkemesi'nin Amerika Kıtasındaki Amerika İnsan Hakları sistemini etkin bir şekilde sağlayamamasının temel sebebi Amerika Birleşik Devletleri'nin sözleşmeye taraf olmaması.
- Mahkemenin tavsiye niteliğinde kararları da vardır.

3) Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı

- Diğer iki sisteme nazaran daha yeni bir sistemdir.
- 1986 yılında yürürlüğe girmiş ve 1987 yılında Afrika İnsan ve Halkların Hakları Komisyonunu oluşturmuşlardır.

- 2006 yılında mahkeme görevine başlamıştır.
- Kurulan mahkemenin en önemli fonksiyonu sadece Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartına göre değil, Afrika bölgesinde bulunan devletlerin tüm insan hakları ve sözleşmelerinin yorumlanmasında mahkemenin yetkisi vardır.
- Mahkemenin bu sözleşmelerden doğan davalara ilişkin karar verme yetkisi vardır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunabilmenin temel şartı İnsan Haklarını ihlal ettiği iddia edilen devletin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taraf olması gerekir.
 - Burada özellikle yargı yetkisini tanıyıp-tanımadığını belirtmeye gerek yoktur. Çünkü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf olan devletler direkt olarak yargı yetkisini de kabul etmiş sayılırlar.
- İkinci olarak incelenmesi gereken husus mahkemenin yetkisidir.
 - Mahkemenin yetkisini başlık altında incelemek mümkündür.

a) Ratione Temporis (Zaman Bakımında)

- Bu yetki alanı geriye dönük başvuru yapılamaması konusunu düzenler.
- 1987 yılında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf olan devlete, 1987 yılından önce gerçekleştirmiş olduğu İnsan Hakları ihlalleri nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne dayanarak dava açamaz.

b) Ratione Personae (Kişi Bakımından)

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne bireyler yahut Uluslararası Örgütler değil sadece devletler şikâyet edilir.

c) Ratione Loci (Yer Bakımından)

- İnsan Hakları ihlali taraf devletin yetkisi altında bulunan bir yerde gerçekleşmiş olmalıdır.
- Bu yetki alanı her zaman devletin sınırları olmak zorunda değildir. Devletlerin sınır aşırı yerlerde de yetkilerinin olduğu bazı durumlar mevcuttur.
- Toprak Parçası Olarak: Kıbrıs,
- Kişi Olarak: öcalanın yakalanıp Türkiye'ye getirilmesi,
- Kullanılan Araç Olarak: Saldırı yapmak üzere kalkış yapmış bir uçak

d) Ratione Materiae: (Konu Bakımından)

- Burada dikkat edilmesi gereken temel husus, mahkemenin davayı inceleyebilmesi için devletin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ek protokollerde belirtilen haklardan birinin ihlal edilmiş olması gerekir.

– Ayrıca herhangi bir problem yaşanmaması için mahkemenin içtihatları incelenip mahkemenin ilgili hakkı nasıl değerlendirmiş olduğunun iyi bir şekilde tespit edilmesi gerekir.

• **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Devletler arası başvuru yapılabileceği gibi bireysel başvuru da yapılabilir.**

– Her gerçek kişi, kişi grupları, hükümet dış kuruluşlar.

– Kamu Tüzel Kişiler Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne “Bireysel Başvuruda” bulunamazlar.

• **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne bireysel başvuruda bulunulabilmesi için;**

a) Anayasa mahkemesi de dahil olmak üzere tüm İç Hukuk yolları tüketilmelidir.

– Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne “İç Hukuk yollarının Etkisiz” olduğu gerekçesi ile iç hukuk yolları tüketilmeden de başvurulabilir.

– İç hukuk yollarının “Etkin” olup olmadığının tespiti Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne aittir.

b) İç hukuk yolları tükenmesinden sonra ortaya çıkan sonucun kesinleşmesinden itibaren 6 ay içinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvurulması gerekmektedir.

– Başvurunun postaya verildiği gün 6 aylık süre diliminin içerisinde olmalıdır.

c) Başvurunun “Hakkın Kötüye Kullanılması” niteliğini taşıyamaması gerekir.

d) Davanın daha önce Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde ya da başka bir Uluslararası Örgütte görülmemiş olması ya da başka bir Uluslararası Mercie başvuruda bulunulmamış olması gerekir.

– Aynı anda hem Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne hem de Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitelerine başvuruda bulunulması durumunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne yapılan başvuru reddedilir.

– Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi daha önce bir olaya karar vermiş veya yargılama yapmış olması durumlarında bir daha aynı olay için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvuruda bulunulamaz.

– Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin bir başvuruyu reddetmesine “karar-decision”, bir başvuruyu kabul edip yargılama yapmasına “judgment” adı verilir.

e) Yapılan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmaması gerekir (Manifestly Ill Founded)

f) Başvuranın kimliğinin belirli olması ve başvurunun yazılı olarak yapılması gerekir.

• **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir “Temyiz Mahkemesi” olmayıp bir “Tespit Mahkemesi” niteliği taşımaktadır.**

– Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin kontrol ettiği durum alt mahkemelerin konu hakkında nasıl karar verdikleri değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Ek Protokolleri kapsamında bir ihlal var mı yok mu bu durumun tespiti ile ilgilenir.

Savaş – Silahlı Çatışma – İnsancıl Hukuk

Jus Ad Bellum (Kuvvet Kullanma Hukuku)

- Bu kavram savaş öncesi hukuku tanımlar.
- Savaşın nasıl açılacağını ve kuvvet kullanmanın hangi şartlarda gerçekleşeceğini belirtir.

Jus In Bello (Savaş Sırasındaki Hukuk)

- Savaş sırasında uyulması gereken kuralları tanımlar.
- Savaşın “İnsancıl Hukuk” kısmını oluşturan bölümdür.
- Savaşa sırasında uygulanacak olan hukukta esas kurallardan biri de “düşman bu kurallara uymasa bile yine de diğer tarafın bu kurallara uyma yükümlülüğünün kalkmamış” olmasıdır.
- Savaşanların korunması
- Sivillerin korunması
- Savaş esnasında canavarca hareket edilmemesi
- Esirlere iyi davranılması
- Savaşı bırakanlara iyi davranılması
- Oranlılık

Jus Post Bellum (Savaş Sonrası Düzen)

- Savaş sonrasında “adaletin kurulması” ile ilgili kısmı oluşturur.

Uzun tarihsel gelişim sonunda Cenevre Sözleşmesi ile “Savaş Hukuku ve İnsancıl Hukuk” düzenlenmiştir.

Cenevre Sözleşmesinde geçen 3 çeşit saldırı mevcuttur.

1) Savaş

- Savaş devletler arasında yaşanır.
- Her ne kadar savaş ilanı olmadan da savaş başlatılabilse de savaş başlatmanın temel kuralı “Savaş ilanıdır”.
- Savaş, barış yapmak, yok etmek, teslim olmak gibi durumlarda sona erer.

2) Silahlı Çatışma

- Uluslararası Hukuk, uzun zamandır süregelen, minimum silahlı çatışma eşiğini geçen çatışmaları silahlı çatışma olarak tanımlar.
- Silahlı çatışma bir devletle ile olabileceği gibi devlet dışı unsurlar ile de gerçekleştirilebilir.
- Uluslararası Hukukta silahlı çatışma ikiye ayrılır.

a) Uluslararası Silahlı çatışmalar

- Savaşa varmayan Uluslararası çatışmalar olarak da adlandırılır.
- Tek bir devletin sınırları içerisinde kalmayan iki devletin karıştığı silahlı çatışmalardır.

b) Uluslararası Nitelikte olmayan Silahlı Çatışmalar

- Tek bir devletin sınırları içerisinde kalmış, Örgüt-Devlet, Örgüt-Örgüt arası silahlı çatışmalardır.

3) İşgal

- Sürekli olması ve bir otorite (Efektif Kontrol) kurulması şartları aranır.
- İşgal ile istilayı ayıran temel fark budur.
- İşgal eden devletin sorumlulukları açığa çıkar.

Belirtilen 3 rejimde de olağanüstü hâl/rejim bulunmaktadır. Fakat bu durumda dahi temel insan hakları ihlal edilemez. İnsan Haklarına dair belli, ufak kesintiler gerçekleştirilebilir.

Silahlı çatışmada hala diplomatik ilişkiler ve ticaret devam ettirilirken savaşa halinin başlaması üzerine tüm diplomatik ilişkiler sona erdirilir.

Silahlı çatışma Uluslararası hukuka uzanan bir kapıdır. Basit isyanlara iç hukuk ile müdahale edilir. Bu yüzden “muharip” kategorisine girebilmek hayati önem taşır.

Muharip Sıfatı ve Önemi

- Bir kişinin muharip olup olmadığı tespit edilinceye kadar muharip kategorisinde kabul edilir.
- Muharip sıfatına sahip olmayan kişiler “Savaş esiri statüsünden yararlanmazlar” direkt olarak isyan ettikleri devletin iç hukukuna göre yargılanırlar. Eğer suçlu bulunurlarsa yine iç hukuka göre cezalandırılırlar.

Muharip Olan kişiler

- Muharipler belirli ayırt edici özelliklere sahip olmalıdırlar
 - Örgütlü Komite düzeni
 - Çatışma Hukukuna uygun davranma
 - Silahını açıktan taşıma
- Bu doğrultuda,
 - Düzenli ordu mensupları
 - Milisler
 - Gönüllüler
 - Örgütlenmiş direniş mensupları, muharip sayılırlar.

Muharip Olmayan kişiler

- Gerillalar
 - Muharip Seviyesi Kazanmak Üzereler
- Sözleşmeli Askerler
 - Muharip Seviyesi Kazanmak Üzereler
 - Paralı Askerler
- Casuslar
- Yabancı Gönüllüler
- Muharip kriterleri taşımayan “düzenli ordu mensupları”

Koruma Yükümlülüğü

a) Hastalar, yaralılar ve kazazedeler

- Hasta, yaralı ve kazazedelere işkence yapılamaz.
- Dost-düşman ayırmadan Tıbbi müdahaleye ihtiyacı olduğu zaman yardım edilmelidir.

b) Savaş Esirleri

- Savaş esirlerine işkence yapılamaz.
- Onur kırıcı hakaretlere tabi tutulamaz.
- Çatışmalar bittiği anda serbest bırakılmaları gerekir.
- Sorgulamalar, rütbe-doğum tarihi- kimlik bilgileri gibi sorulardan ibarettir.

c) Siviller

- İhtiyaçları olduğu taktirde her türlü tıbbi yardımda bulunulmalıdır.
- İnsani muameleye tabi tutulmaları gerekir.
- Hayatlarını devam ettirebilecekleri asgari şartlar sağlanmalıdır.

d) Savaşın Yıkıcılığı

- Gereksiz şiddetin önlenmesi gerekir.
- Her türlü silah kullanılamaz
- Güveni suistimal etmek yasaktır.
- Öncelikle beyaz bayrak sallayıp ardından saldırmak,
- Pusu atmak,
- Casusluk faaliyetleri,
- İzin verilen hareketler
- Kamuflej,
- Sahte bilgilendirme,
- Dikkati dağıtmak amacıyla sahte atış yapılması vs.

e) Hedef ayrımı yükümlülüğü

- Savaşırken sivil asker ayrımı yapılmalıdır
- Haritadan silmek amacıyla yapılan saldırılar yasaktır.
- Bazı çok özel askeri operasyonlarda siviller feda edilebilir!

Uluslararası Ceza Hukuku

1) Kısa Kısa Tarihçe

- Uluslararası Ceza Hukuku savaş zamanındaki bazı suçları konu alır.
 - Uluslararası Ceza Hukukunda sadece bireyler yargılanır. Devletlerin yargılanma gibi bir durumu söz konusu değildir.
 - 1948 tarihli “Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi” ile birlikte soykırım suçuna ilişkin davalara devletlerin kendi iç mahkemelerinin bakması kararlaştırıldı.
- Burada dikkat edilmesi gereken husus temel kural iç mahkemelerin yargılama yapması olsa da duruma göre, yetersizliğe göre “Uluslararası Toplumun” olaya müdahale edeceğinin kabul edilmiş olmasıdır.
- Bu duruma da verilebilecek en güzel örnek 1945 Nurnberg ve Tokyo Mahkemeleridir.

- 2000’li yıllara kadar Uluslararası alanda yetkili bir ceza mahkemeleri kurulamamıştır. 2000’li yıllar ile birlikte “AD HOC” (Geçici Mahkemeler) kurulmuştur.

– Geçici mahkemeler, olayların üzerine o olayı çözmek üzere kurulan mahkemelerdir.

- 1998 yılında Roma Statüsü kabul ediliyor.
- 2002 yılında da Roma Statüsüne bağlı olarak Uluslararası Ceza Mahkemeleri kuruluyor. Bu şekilde tarihte ilk defa kalıcı bir Uluslararası Ceza Mahkemesi kurulmuş oluyor.
- Uluslararası Ceza Mahkemesi Lahey’de bulunmaktadır.

2) Uluslararası Ceza Mahkemesi’ne Kabul Edilebilirlik Şartları

a) Zaman Bakımından (Ratione Temporis)

- Bir bireyin Uluslararası Ceza Mahkemeleri’nde yargılanması için aranan ilk şart taraf olma şartıdır. Taraf olma şartı sağlandıktan sonra dikkat edilmesi gereken husus ise taraf olma şartının ne zaman sağlandığıdır.

– Sözleşmeye taraflık şartının gerçekleşme tarihi 2017 olan bir devletin vatandaşı 2017 yılından önce Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin konu kapsamında giren suçları gerçekleştirdiği takdirde Uluslararası Ceza Mahkemesi’nde yargılanmayacaktır.

b) Mahkemenin Yetkisi

- Burada incelenen husus mahkemelerin hangi bireyleri yargılayacağına ilişkindir.
- Mahkeme, aşağıda durumlarda yargı yetkisine sahiptir.

– İlgili Suçu/suçları işleyen bireyin devleti taraf ise,

– İlgili Suçun/suçların işlendiği devlet taraf ise,

– İlgili Suçun/suçların işlendiği devlet, sözleşmeye taraf olmamakla birlikte olay anından önce, olay anında ya da olay anından sonra mahkemenin yargı yetkisini tanımış ise.

- Güvenlik Konseyi, Uluslararası Ceza Hukuku’nun konusuna gire suçların işlendiğini düşündüğü herhangi bir bireye 7. Başlık altında müdahale edip yargılanmak üzere Uluslararası Ceza Mahkemelerine “havale” edebilir.

c) Yargılanma Sürecinin Başlaması

- Sözleşmeye taraf olan devletlerden biri, bir bireyin Uluslararası Ceza Hukuku’nun konusu dahilinde olan bir suçun işlendiğini ihbar edebilir.
- Propio Motu

– Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcısı Re’sen müdahale edebilir.

- Güvenlik Konseyi Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcısına suç duyurusunda bulunabilir.

d) Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Yargı Yetkisi Tamamlayıcı Bir Yetkidir.

- Suçlanan kişinin hakkında yerel mahkemelerde halen devam eden bir dava mevcutsa Uluslararası Ceza Mahkemesi davaya bakmaz.
- Uluslararası Ceza Mahkemesi'nden önce yerel mahkemelere başvurmak gibi bir zorunluluk yoktur.

e) Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne Hangi Suçlar için gidilebilir?

- Uluslararası Ceza Hukukunun Konusuna giren suçlar,
 - Soykırım Suçu
 - Savaş Suçları
 - İnsanlığa Karşı Suç
 - Saldırı Suçu
- **Savaş Suçları (8. Madde)**
 - Savaş Suçun işlenmiş olması için “İnsancıl Hukukun” ağır bir şekilde ihlal edilmiş olması gerekir.
- **İnsanlığa Karşı Suç (7. Madde)**
 - Savaş Suçlarının “Sistemik ve Yaygın” olarak işlenmesi durumunda ortaya çıkan suçtur.
- **Soykırım suçu (6. Madde)**
 - İki unsuru vardır.
 - Objektif unsur, bir grubu toplu öldürmek olarak tanımlanır.
 - Sübjektif unsur ise “Özel Bir Kastla” (Dolus Specialis) öldürmek olarak tanımlanabilir.
- **Saldırı Suçu**
 - Roma Statüsünün asıl metninde bulunmamaktadır.
 - Kuvvet kullanma hukukuna aykırı bir şekilde savaş başlatmak, başka bir ülkeyi istila etmek temel olarak “Saldırı Suçunun” konusunu oluşturur.
 - 2010 Kampala Konferansı'nda “Saldırı Suçu” Ek Protokol ile Statüye eklenmiştir.
 - Ek Protokolün, 30 üye devletin onay belgelerinin depozitere tevdi etmesinden sonra üye devletlerin 2/3 çoğunlukla mahkemenin “Saldırı Suçu” yetkisini aktif hale getirmesi ile yürürlüğe gireceği kabul edilmiştir.
 - Devlet liderleri, Üst düzey askeri yetkililer, Savaş Kararının alınmasında efektif kontrolü olan askeri ve siyasi kişiler Saldırı Suçunu işleyebilecek olan kişiler olarak belirtilmektedir.
 - 17 Temmuz 2018'den itibaren Saldırı Suçlarının yargılanması adına mahkeme yargı yetkisini elde etmiştir.
 - Bu sürecin atlatılmasından sonra “Esas” kısmına geçilir. Esas kısmı direkt olarak “Tipiklik” ile ilgilidir.

Diplomasi ve Konsolosluk Hukuku

Diplomasi:

- Devletler ve Uluslararası Örgütler arasındaki dış ilişkilerin yürütülmesi olarak tanımlanabilir.
- Diplomasi,
 - Devlet-Devlet,
 - Devlet-Uluslararası Örgüt,
 - Uluslararası Örgüt-Uluslararası Örgüt, arasında yapılır.
 - Devletler, kendi dış politikalarını temsilciler aracılığı ile yürütürler.

Temsilciler ikiye ayrılır:

A) Merkezde Bulunan Temsilciler

a) Devlet Başkanı

- Andlaşmalar ve Teamül hukukuna göre kural olarak Devlet Başkanları devleti temsil yetkisine doğal olarak sahiptirler.
 - Devlet Başkanı başka bir devletin ülkesinde tam olarak kişi dokunulmazlığı ve yargı bağımsızlığına sahiptir.
- Üst araması yapılamaz,
 - Gözaltına alınamaz,
 - Tutuklama yapılamaz,
 - Yargılama yapılamaz,
 - Cezalandırma yapılamaz,
 - Uluslararası Cezai Sorumluluk bu durumun bir istisnasıdır.
 - Roma Statüsü'ndeki suçları işleyen bir kişinin yakalanması

b) Hükümet Başkanı

- Devlet Başkanı gibi Uluslararası alanda devletin doğal temsilcisidir.
- Yargı bağımsızlığı, kişi dokunulmazlığı, Uluslararası cezai sorumluluğu vardır.

c) Dış İşleri Bakanı

- Devletin doğal temsilcisidir.
- Yargı bağımsızlığı, kişi dokunulmazlığı, Uluslararası cezai sorumluluğu vardır.

d) Diğer Bakanlıklar

- Bir bakanlar kurulu kararnamesi ile yetkilendirilip devleti temsil edebilirler.

B) Diplomasi Temsilcileri

- Devletler arasındaki diplomasinin kesintisiz olarak yürütülebilmesi için değişmez temsilcilere ihtiyaç vardır.
- Bu doğrultuda ilk olarak diplomatik temsilcilikler kurulur

– Tek taraflı olarak ya da karşılıklı andlaşma ile kurulabilir.

a) Diplomatik Temsilciler

- 1961 tarihli “Diplomatik İlişkiler Hakkındaki Sözleşme” belirtilen hususlara göre 3 çeşit “Diplomatik Temsilci” bulunur.
- 1- Diplomatik Personel

– En başta bulunan adam, Misyon Şefi (Büyükelçi, müsteşar, başkatip, 1- kâtip, 2- katip, 3- katip)

- 2- İdari Personel
- 3- Hizmet Personeli
- Bir devletin kendi ülkesinde tüm diplomatik personellere “kordiplomatik” adı verilir. Kordiplomatik arasında seçilen lidere de “Doyen” adı verilir.

– Doyen, genelde en yaşlı üyeden seçilir.

b) Diplomatik Temsilcilerin Görevleri

- Uluslararası Hukuk çerçevesinde gönderen devleti, kabul eden devlete karşı temsil etmek, iki devlet arasındaki görüşmeleri sağlamak, ilişkileri geliştirmek.
- Uluslararası Hukuk çerçevesinde kabul eden devlete karşı gönderen devletin ve vatandaşlarının haklarını ve çıkarlarını korumak.
- Uluslararası Hukuk çerçevesinde kabul eden devlet hakkında bilgi toplamak
- Gönderen devletin, kabul eden devlette konsolosu yoksa diplomatik işleri yürütmek
- Diplomatik temsilciler, kabul eden devlette kendi görevlerini yerine getirirken kabul eden devletin iç işlerine karışamaz.
- Diplomatik temsilciler, kabul eden devlette görevlerine devam ederken kabul eden devletin ekonomik, siyasi, güvenlik vb. çıkar ve haklarını ihlal edemez.

– Uyulması gereken bir yasak varsa uymak zorundadır. Girilmemesi gereken bir bölge varsa giremez.

- Kabul eden devletin, diplomatik temsilcilere bir sınırlama getirirken herhangi bir gerekçe belirleme yahut açıklamaya yapma zorunluluğu yoktur.

– Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 16. Maddesine göre bu hakkın sınırlanabileceği belirtilir.

c) Diplomatik Temsilcilerin Göreve Başlaması

- Bir “Misyön Şefinin” kabul eden devlette göreve başlaması için kabul eden devletin onayına ihtiyacı vardır. Bu duruma “Agreman” denir.
- Kabul eden devlete “Niyet Mektubu” götürülür.
- Misyön Şefi haricindeki Diplomatik Temsilcilerin (Diplomatik Personel/İdari ve Teknik personel/Hizmet Personeli) ve onların ailelerinin ekstra bir onay belgesine ihtiyaçları yoktur. Sadece bilgilendirme yükümlülükleri mevcuttur. Kabul eden devlet isterse bu kişileri reddedebilir.
 - Hem Misyön Şefi hem diğer Diplomatik Temsilciler Kabul eden Devlet tarafından reddedilebilirler.
- Persona Non Grata – İstenmeyen Kişi/Reddedilen Kişi
- Persona Grata – İstenen Kişi/Kabul Edilen Kişi

d) Diplomatik temsilcilerin Görevlerinin Sona Ermesi

- Gönderen Devlet Açısından
- Diplomatik Temsilci ölebilir.
- Gönderen devlet geri çağırabilir.
- Diplomatik Temsilci tayin olabilir.
- Kendi iç hukukuna göre hüküm giyebilir.
- Kabul eden devlet ile gönderen devlet arasında geçici olarak bir gerginlik yaşanabilir. Bu durumda Diplomatik Temsilci geçici süreliğine geri çağırılabilir.
- Kabul Eden Devlet Açısından
- Kabul eden devlet Diplomatik Temsilcileri “Persona Non Grata” ilan edebilir.
- Temsilciye ülkeyi terk etmesi için bir süre tayin edilebilir. Temsilci bu sürenin sonunda Diplomatik Statüsünü kaybeder.
- Verilen süre içerisinde Temsilci ülkeye terk etmezse kaçak sayılabilir, sınır dışı edilebilir, tutuklanabilir, gözaltına alınabilir.

e) Diplomatik Personelin Ayrıcalıkları ve Muafiyetleri

- Diplomatik Personelin bulunduğu binaya (Büyükelçilik Binası) gönderen devletin bayrağı ve arması çekilebilir.
 - Büyükelçilik binasının ve araçlarının dokunulmazlığı vardır.
- Kabul eden devletin kolluk kuvvetleri o bölgeye izinsiz giremez, o bölge için icra takibi başlatamaz, bölgeyi haczedemez.
- Büyükelçilik binasının arşivleri dokunulmazdır.
 - Diplomatik Personelin haberleşme özgürlüğü, vergi muafiyetleri, gümrük muafiyetleri vardır.

- Diplomatik Personelin kişi dokunulmazlıkları vardır. (Meşru Müdafaa durumları hariçtir.)
- Üst araması yapılamaz,
- Gözaltına alınamaz,
- Tutuklama yapılamaz,
- Sorgulanamaz,
- Yargılama yapılamaz,
- Cezalandırma yapılamaz,
 - Diplomatik Personelin şahsi araçları ve konutları içinde dokunulmazlıkları vardır.
 - Diplomatik Personelin yargısal muafiyeti vardır.
- Hakkında bir ceza davası açılmaz, cezai işlem tesis edilemez, mahkemeye zorla çıkartılamaz, zorla tanıklık yaptırılmaz.
- Hukuk davalarında görevi kapsamında yaptığı fiillerden ve gerçekleştirdiği işlemlerden dolayı yargı muafiyeti vardır. Görevinin dışında bir iş yapması sonucu suç işlerse hukuk davası açılabilir.
- Kabul eden devlet Diplomatik Personeli suç işlediği zaman “Persona Non Grata” ilan edebilir.
- Gönderen devlet suç işleyen Diplomatik Personel üzerindeki “yargı muafiyetini kaldırıp hakkından vazgeçerse” Kabul eden devlet de Diplomatik Personeli “ceza davası” açmak sureti ile yargılayabilir.

f) Diplomatik Olmayan Personelin Ayrıcalıkları ve Muafiyetleri

- İdari ve Teknik personel
- Hizmet Personeli
 - Diplomatik Olmayan Personel eğer kabul eden devletin vatandaşı değilse veya kabul eden devlette sürekli ikametgahı yoksa aynı ayrıcalıklara ve muafiyetlere sahiptir.
 - Diplomatik Olmayan Personelin aile üyeleri kabul eden devletin vatandaşı değilse veya kabul eden devlette sürekli ikametgahı yoksa aynı ayrıcalıklara ve muafiyetlere sahiptir.
 - Diplomatik Olmayan Personel ve aileleri Kabul eden devletin vatandaşı ise ya da bu kişiler kabul eden devlete sürekli ikametgaha sahiplerse kabul eden devletin iç hukukuna göre bazı ayrıcalıklar ve muafiyetler kısıtlanır.

Konsolosluk Hukuku

- Büyükelçilik ve Konsolosluk birbirinden farklı kavramlardır.
- Konsolosluk il alakalı temel sözleşme, 1963 tarihli “Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesidir”.
- İki Ülke arasındaki Konsolosluk ilişkileri karşılıklı rıza sağlanarak andlaşma yolu ile başlar.
- İki devlet arasında diplomatik ilişkiler varsa aynı anda konsolosluk ilişkileri de tesis edilmiş sayılır.
- Konsolosluk ilişkisi kurulması için konsolosluk personeli gönderilir.
- Konsolosluk meslekten Konsolosluk ve Fahri Konsolosluk olarak ikiye ayrılır

- Meslekten Konsolosluk, Konsolosluğun meslek olarak yapılması durumudur.

1) Meslekten Konsolos

A) Konsolosluk Temsilcileri

- Konsolosluk personeli
- Konsolosluk görevini yerine getirir
- Konsolosluk şefi
- İdari ve teknik Personel
 - Hizmet Personeli

B) Konsolosluk Temsilcilerinin Göreve başlaması

- Konsolosluk şefinin göreve başlaması için kabul eden devletin onayına ihtiyaç vardır.
 - Geriye kalan konsolosluk personeli için ve onların aileleri için onaya ihtiyaç yoktur. Sadece bildirim gerekir.
- Görevi nedir
- Görevi ne zaman başlayacak
- Kabul eden Diplomatik Temsilcilerini ve onların ailelerinin “Persona Non Grata” ilan edebilir. Herhangi bir gerekçe göstermek zorunda değildir.
 - Konsolosluk Şefi görevini yerine getirirken kabul eden devletin iç işlerine karışamaz.

C) Konsolosluğun görevleri

- İki ülke arasındaki ticari, ekonomik, sosyal ilişkileri geliştirmeye çalışırız.
 - Bulunduğu ülkede gönderen devletin ve gönderen devlet vatandaşlarının haklarını ve çıkarlarını korur.
- Turist, iş vs. bir sebeple yurtdışında bulunan vatandaşları zarar gördüğü takdirde onlara yardımcı olur.
- Yurtdışında yaşayan vatandaşlar için “Noter” görevi görür.
 - Vize verir.

D) Konsolosluk Personelinin Görevinin Sona Ermesi

- Konsolosluk Personeli ölebilir
- Konsolosluk Personeli istifa edebilir.
- Gönderen devlet tarafından Konsolosluk Personeli geri çağrılabilir.
- Konsolosluk Personeli hüküm giyebilir.
- İki devletin ilişkilerinin askıya alınması sureti ile geçici olarak ya da son ermesi sonucu kesin olarak Konsolosluk Personelinin görevi sona erebilir.
- Kabul eden devlet Konsolosluk Personelini “Persona Non Grata” ilan edebilir.

E) Konsolosluk Temsilcilerinin Ayrıcalık ve Muafiyetleri

- Konsolosluk binası, araçları ve arşivleri dokunulmazdır.
- Konsolosluk binasına gönderen devletin bayrağı ve arması çekilebilir.
- Konsolosluk Personelinin bazı haller saklı kalmak kaydı ile vergi muafiyeti, gümrük muafiyeti, haberleşme serbestisi vardır.
- Kişi Dokunulmazlığı her vardır hem yoktur.

– Ağır suç halini gerektiren durum ve mahkeme kararı varsa (savcılık iddianamesi dahil) Konsolosluk Personeli Gözaltına alınabilir.

- Araç ve konut dokunulmazlığı yoktur.
- Yargısal Muafiyetleri hem vardır hem yoktur.

– Hakkında bir ceza davası açılabilir.

– Hukuk davası açılmasını gerektiren hareket eğer görevi kapsamındaysa Konsolosluk Personelinin yargısal muafiyeti vardır.

2) Fahri Konsolosluk

- Bir devletin başka bir devlette konsolosluğu yoktur

– İhtiyaç duymamıştır.

– Maddi yetersizlik söz konusudur.

- Her iki devletin rızası ile bir kişi fahri konsolos ilan edilir.
 - Fahri konsoloslar genellikle o bölgede bir iş ile uğraşan iş adamıdır.
- Meslekten Konsolosluk ile Fahri Konsolosluğun ayrıcalıkları ve muafiyetleri aynıdır.